

บทที่ 4

การขยายอำนาจของอังกฤษในอินเดียในช่วงปี ค.ศ.1823-1857

การสร้างความมั่นคงทางอำนาจของอังกฤษในอินเดีย

ระยะเวลาตั้งแต่ลอร์ด แอมเฮิร์สต์ (Lord Amhearst) ดำรงตำแหน่งข้าหลวงใหญ่ อังกฤษประจำอินเดียจนถึงเหตุการณ์ในปี ค.ศ. 1857 เป็นช่วงที่อังกฤษขยายอำนาจจกดัน รัฐพื้นเมืองในอินเดียอย่างหนัก ทางหนึ่งคือการขยายอำนาจด้วยการควบคุมและการบริหาร กิจการภายในรัฐโดยผู้แทนราชการอังกฤษ อีกทางหนึ่งคือการดำเนินนโยบายอย่างเปิดเผย นั่นก็คือการผนวกดินแดน สำหรับนโยบายผนวกดินแดนที่ถูกกำหนดขึ้นโดยสภาผู้ว่าราชการ ในปี ค.ศ. 1834 ถูกนำมาใช้อย่างจริงจังในสมัยของลอร์ด ดัลเฮาสี นโยบายนี้เป็นผลมาจากความต้องการที่จะขยายอำนาจและอิทธิพลทางการเมืองของอังกฤษโดยการผนวกรัฐพื้นเมืองอินเดียเข้าเป็นส่วนหนึ่งของอังกฤษ ซึ่งเป็นการอำนวยความสะดวกในการขนส่งสินค้าและการเก็บรายได้ ปัจจัยทั้งสองนี้เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้อังกฤษควบคุมอินเดียได้อย่างมั่นคง (Majumdar, Raychaudhri and Datta, 1963 : 765) วอลเพิร์ต (Wolpert, 1982 : 84) กล่าวว่า “หลังจากปี ค.ศ. 1818 ไม่มีกลุ่มอำนาจอินเดียใดที่สามารถท้าทายอำนาจของอังกฤษได้ในช่วงนี้กลุ่มอำนาจที่สำคัญยังหลงเหลืออยู่ได้แก่ รมชิต สิงห์ (Ranjit Singh) สิงโตตาเดียวแห่งปัญจาบที่ยึดครองดินแดนทางด้านตะวันตกและทางเหนือของซัตเลจ บรรดาอามิรแห่งซินด์ (Sind) ส่วนพรหมแดนทางเหนือ ตะวันตก และตะวันออกซึ่งอยู่ภายใต้พวกอัฟกันเผ่าต่าง ๆ กูรข่า และพม่ายังคงสร้างปัญหาต่ออาณาจักรอังกฤษ แต่อังกฤษได้สืบทอดอำนาจต่อจากโมกุล และสงครามที่เกิดขึ้นหลังจาก 1818 นี้เป็นสงครามเพื่อการขยายอาณาเขต และสร้างอำนาจมากกว่าการต่อสู้เพื่อความอยู่รอด”

ในสมัยของลอร์ด แอมเฮิร์สต์เหตุการณ์ที่สำคัญในช่วงนี้คือการสานต่อนโยบายของลอร์ด เฮสติงส์ในการลดบทบาทและสถานภาพทางการเมืองของจักรพรรดิโมกุลทางการเมือง กระบวนการนี้เริ่มจากวิธีการเข้าเฝ้าจักรพรรดิด้วยความเท่าเทียมกัน และการล้มเลิกประเพณีบางอย่างซึ่งจักรพรรดิโมกุลยอมรับเงื่อนไขอย่างฝืนใจ ลอร์ด แอมเฮิร์สต์เข้า

เจ้าจักรพรรดิอักบาร์ ซาห์ที่ 2 ในวันที่ 17 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1827 ในการเข้าเฝ้าครั้งไม่มีการมอบนาซร์ซึ่งเป็นพิธีปฏิบัติสืบต่อกันมา¹ แต่จักรพรรดิได้พระราชทานสร้อยไข่มุกของพระองค์ให้กับลอร์ด แอมเฮิร์สท์ ส่วนคนะที่เดินทางมาพร้อมกับลอร์ด แอมเฮิร์สท์ยังคงมอบนาซร์แก่จักรพรรดิโดยได้รับคิลัตและยศศักดิ์ตอบแทน นอกจากนี้ไม่มอบนาซร์ในการเข้าเฝ้าแล้วลอร์ด แอมเฮิร์สท์ยังตัดสินใจที่จะยุติพิธีการดังกล่าวในส่วนที่เป็นของข้าหลวงใหญ่ โดยแทนที่ด้วยการให้นำนาซร์ประจำปีเทียบเท่ากับนาซร์ที่มอบโดยผู้แทนราชการอังกฤษ (Court of Directors (letter), 1823 อ้างถึงใน Panikkar, 1968 : 157) ในขณะเดียวกันจักรพรรดิอักบาร์ ซาห์ที่ 2 ยังส่งจดหมายไปยังลอร์ด แอมเฮิร์สท์เพื่อขอให้พระองค์มีสิทธิในการพระราชทานคิลัตและยศศักดิ์ดั้งเดิม ทางอังกฤษตัดสินใจให้พระองค์ใช้สิทธิดังกล่าวได้เฉพาะกับข้าราชการบริพานของพระองค์เท่านั้น ซึ่งไม่รวมถึงขุนนางในเมืองเดลีเนื่องในโอกาสขึ้นดำรงตำแหน่งของขุนนาง (Court of Directors (letter), 1828 อ้างถึงใน Panikkar, 1968 : 153) อย่างไรก็ตาม พระองค์ยังได้รับอนุญาตให้พระราชทานยศศักดิ์แก่ผู้แทนราชการอังกฤษและสมาชิกในราชวงศ์ (Foreign Department, Political Consultations, 1828 : 7 อ้างถึงใน Panikkar, 1968 : 153) ส่วนในกรณีของรัฐคูธลอร์ด แอมเฮิร์สท์ไม่ได้ให้ความสำคัญมากนักเนื่องจากความภักดีที่นะวาบแห่งคูธมีให้อังกฤษ เช่นการให้อังกฤษยืมเงินในช่วงที่อังกฤษทำสงครามกับพม่า ในสมัยที่ วิลเลียม เบนดิงค์ (William Bentinck) ดำรงตำแหน่งข้าหลวงใหญ่อังกฤษในปี ค.ศ. 1828 เขาค่อนข้างจะยึดนโยบายไม่แทรกแซง แต่ไม่ได้หมายความว่าเขายึดหลักการนี้อย่างสมบูรณ์ เพียงแต่ไม่ป็นลักษณะการรุกรานมากนัก อย่างไรก็ตามเบนดิงค์ต้องล้มเลิกนโยบายดังกล่าวและหันมาใช้นโยบายแทรกแซงกิจการภายในรัฐพื้นเมืองอินเดียอีกครั้งจากกรณีการบริหารงานผิดพลาดของรัฐครูก (Crooge) คาซาร์ (Cachar) และไมซอร์ ในปี ค.ศ. 1811 ราชานแห่งไมซอร์เข้าคุมอำนาจปกครองรัฐด้วยตนเอง² แต่พระองค์ไม่มีความสามารถเพียงพอที่จะสร้างความเจริญรุ่งเรืองให้รัฐไมซอร์ได้ ในทางตรงข้ามรัฐไมซอร์เริ่มตก

¹ ผู้ที่เข้าเฝ้าจักรพรรดิจะต้องมอบนาซร์ (ของกำนัล) แก่จักรพรรดิ โดยที่จักรพรรดิจะพระราชทานคิลัตและยศศักดิ์เป็นการตอบแทน

² หลังจากสุลต่านตีปุกุกโค่นล้มในปี ค.ศ. 1799 ลอร์ด เวลส์ลีย์ได้สร้างรัฐไมซอร์ขึ้นใหม่โดยคืนอำนาจให้แก่ราชวงศ์ฮินดูซึ่งเคยปกครองก่อนที่จะถูกไฮดาร์ อาลียึดอำนาจ แต่อำนาจการบริหารยังอยู่ภายใต้การดูแลของพูเรนีย (Pooma) เพราะว่าราชาที่ถูกสถาปนาขึ้นครองราชย์มีอายุเพียง 4 ปี ราชานแห่งไมซอร์เข้าดำเนินการปกครองรัฐไมซอร์ด้วยตนเองเมื่อมีอายุครบ 16 ปีในปี ค.ศ. 1811

ต่ำลงตลอดระยะเวลา 20 ปีในการปกครองของพระองค์ การบริหารเต็มไปด้วยการทุจริตคดโกง ตำแหน่งขุนนางเป็นสิ่งที่สามารถซื้อกันได้ ภาษาเพิ่มสูงขึ้น และไม่มีความปลอดภัยในทรัพย์สินของประชาชน เซอร์ โทมัส มุนโร (Sir Thomas Munro) ได้เดินทางไปเยี่ยมรัฐไมซอร์ในปี ค.ศ. 1825 และได้เห็นถึงสภาพที่เกิดขึ้น เขาได้เตือนให้ราชาปฏิรูปการบริหารรัฐถ้าไม่ต้องการให้อังกฤษเข้าแทรกแซง แต่ราชาไม่สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้จนกระทั่งเกิดการลุกฮือขึ้นต่อสู้ของประชาชนในรัฐไมซอร์ในปี ค.ศ. 1830 แต่กองทัพอังกฤษสามารถปราบปรามความไม่สงบที่เกิดขึ้นได้ แม้ว่าเหตุการณ์จะสงบลงแต่อังกฤษไม่สามารถปล่อยให้ชื่อเสียงของตนเองต้องเสื่อมเสียจากการปกครองที่ผิดพลาดนี้ได้ ดังนั้นอังกฤษจึงเข้าแทรกแซงโดยปกครองไมซอร์โดยตรงเพื่อป้องกันความผิดพลาดในการบริหารบ้านเมือง ส่วนราชาแห่งไมซอร์ยอมสละราชบัลลังก์โดยได้รับเงินบำนาญเป็นการตอบแทน (Marshman, 1867 : 19-20) รัฐคาสร์³ถูกผนวกเข้าเป็นของอังกฤษในปี ค.ศ. 1832 เมื่อราชาองค์สุดท้ายแห่งคาสร์สิ้นพระชนม์และไม่มีทายาทสืบราชบัลลังก์ ส่วนวิรา ราชา (Vira Raja) แห่งรัฐครุก⁴ ถูกกล่าวหาว่าปกครองบ้านเมืองอย่างทารุณโหดร้าย และมีแผนการต่อต้านอังกฤษ กองทัพอังกฤษประมาณ 6,000 นายถูกส่งมายึดอำนาจการปกครองจาก วิรา ราชา รัฐครุกถูกผนวกอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 7 เมษายน ค.ศ. 1834 ดังนั้นในสมัย เบนติงค์รัฐไมซอร์ ครุก และคาสร์ถูกผนวกเข้าเป็นส่วนหนึ่งของอังกฤษ ส่วนในกรณีของรัฐอูททกษัตริย์นาสิรุদ্ดีน ไฮดาร์ (Nasiruddin Haidar) ได้ลงนามในสนธิสัญญาขยายเวลาการชำระหนี้จำนวน 6,240,000 รูปี⁵ที่อังกฤษได้กู้ยืมจากพระองค์ และพระองค์ยังได้ละทิ้งการใช้คำว่า “กาซี”⁵ (Ghazi) ในพระนามของพระองค์เพื่อเอาใจอังกฤษ ในขณะที่เดียวกันเบนติงค์ได้เตือนนะวาบแห่งอูททกษัตริย์ว่าถ้าไม่มีการปรับปรุงการบริหารรัฐทางรัฐบาลอังกฤษจะเข้ายึดอำนาจการปกครอง (Chhabra, 1981 : 213) ในสมัยของลอร์ด ออคแลนด์ (Lord Auckland) เขาไม่ได้ยุ่งเกี่ยวกับรัฐพื้นเมืองอินเดียมากนักยกเว้นการผนวกเมืองคานูล (Kanul) ในมัทราส และในช่วงนี้ปัญหาเกี่ยวกับการเข้าเฝ้าจักรพรรดิเกิดขึ้นอีกครั้งหนึ่งในปี ค.ศ. 1838 เมื่อลอร์ด ออคแลนด์ต้องการเข้าเฝ้าจักรพรรดิบาฮาदुर ซาห์ที่ 2 ด้วยเงื่อนไขเช่นเดียวกันกับในสมัยของลอร์ด แอมเฮิร์สท์ แต่

³ คาสร์ตั้งอยู่บนเขาทางตะวันออกเฉียงเหนือของเบงกอล

⁴ ครุกตั้งอยู่บนชายฝั่งมาลาบาร์ระหว่างไมซอร์กับทะเล ครุกมีเนื้อที่ประมาณ 35,000 ตารางไมล์

⁵ กาซี หมายถึง ผู้พิชิต

จักรพรรดิบาฮา duur ซาห์ที่ 2 ปฏิเสธเงื่อนไขดังกล่าว ซึ่งทำให้การเฝ้าในครั้งนี้ล้มเลิกไป ในขณะเดียวกันรัฐบาลอังกฤษตัดสินใจยุติการมอบนาซร์จากค่าใช้จ่ายของรัฐบาลอังกฤษ ยกเว้นจากผู้แทนราชการอังกฤษที่มอบให้จักรพรรดิ จักรพรรดินี และรัชทายาทเนื่องในวโรกาสตามธรรมเนียมประเพณี พนักงานอังกฤษสามารถมอบนาซร์แก่จักรพรรดิโมกุลได้ด้วยค่าใช้จ่ายของตนเองถ้าพวกเขาต้องการ และในปี ค.ศ. 1838 จักรพรรดิบาฮา duur ซาห์ที่ 2 ได้รับการแจ้งข่าวว่าพระองค์ไม่สามารถพระราชทานคิลัตและยศศักดิ์แก่พนักงานอังกฤษได้ ยกเว้นพระราชทานให้กับข้าราชการบริพารของพระองค์เท่านั้น (Foreign Department, Political Consultations, 1838 : 66 อ้างถึงใน Panikkar, 1968 : 155) ดังนั้นจึงเป็นการสิ้นสุดอำนาจที่สำคัญประเภทหนึ่งของจักรพรรดิโมกุล ในขณะเดียวกันลอร์ด ออกแลนด์เสนอให้กษัตริย์มุฮัมหมัด อาลี ซาห์⁶ (Muhammad Ali Shah, 1837-1842) เพิ่มจำนวนทหารอังกฤษในรัฐอูดู โดยรัฐบาลอูดูรับผิดชอบค่าใช้จ่ายของกองทัพอังกฤษที่เพิ่มขึ้นเป็นจำนวน 160,000 ปอนด์ ซึ่งพระองค์ได้ลงนามในข้อตกลงดังกล่าวเมื่อวันที่ 18 กันยายน ค.ศ. 1837 แต่ทางรัฐบาลอังกฤษที่ลอนดอนไม่อนุมัติข้อตกลงดังกล่าวซึ่งทำให้ข้อตกลงนั้นเป็นโมฆะ ลอร์ด ออกแลนด์ใช้เวลาส่วนใหญ่ไปกับสงครามในอัฟกัน จึงไม่มีเวลาให้ความสำคัญต่อสถานการณ์ของจักรพรรดิโมกุลมากนัก

ในสมัยที่ลอร์ด เอลเลนโบโร (Lord Ellenborough) ดำรงตำแหน่งข้าหลวงใหญ่เขาต้องเผชิญกับการต่อต้านที่เมืองกวาเดียร์ ซึ่งยังคงอยู่ภายใต้การปกครองของ เดาลัด ราว ซินเธีย ในปี ค.ศ. 1827 เดาลัด ราว ซินเธียสิ้นพระชนม์ พระญาติของพระองค์ คือ จันกาจี ราว ซินเธีย (Jankaji Rao Sindhia) ได้รับการสถาปนาเป็นราชาโดยมีมหารานี บัยซา บัย (Maharani Baiza Bai) มเหสีหม้ายของซินเธียเป็นผู้สำเร็จราชการ แต่การปกครองของบุคคลทั้งสองไร้ประสิทธิภาพ จนสร้างความไร้ระเบียบและความวุ่นวายในเมืองกวาเดียร์ จันกาจีเสียชีวิตในปี ค.ศ. 1843 โดยไม่มีทายาทสืบบัลลังก์ ดังนั้นจายาจี (Jayaji) จึงได้รับการ

⁶ กษัตริย์มุฮัมหมัด อาลี ซาห์ขึ้นครองราชย์โดยการช่วยเหลือของลอร์ด ออกแลนด์ โดยมีเงื่อนไขว่าพระองค์ต้องยอมลงนามในสนธิสัญญาฉบับใหม่กับอังกฤษ

⁷ ลอร์ด ออกแลนด์มอบข้อเสนอดังกล่าวในวันที่ 11 กันยายน ค.ศ. 1837 เมื่อกษัตริย์มุฮัมหมัด อาลี ซาห์ขึ้นครองราชย์

สถาปนาขึ้นเป็นราชา แต่ยังมีปัญหาภายในเกี่ยวกับการเลือกผู้สำเร็จราชการระหว่างกษัตริษณระ ราว คันดัม (Khrishna Rao Kandam) ซึ่งเป็นตัวแทนที่ลอร์ด เอลเลนโบโรรับรอง กับ คานสกี วาลา (Khansgi Wala) ซึ่งเป็นที่โปรดปรานของมหารานี บัชชา บัย เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นสัญญาณที่นำไปสู่สงครามกลางเมือง (Majumdar, Raychaudhri and Datta, 1963 : 766) ลอร์ด เอลเลนโบโรเกรงว่ากองทัพของซินเธียซึ่งมีจำนวนถึง 40,000 คนจะร่วมกับกองทัพคัลชาของสิกข์ที่มีจำนวนถึง 70,000 คนทำการต่อต้านอังกฤษ ดังนั้นเพื่อไม่ให้เหตุการณ์เป็นดังที่เขาหวังเกรง เขาจึงได้ยกทัพมายังเมืองกวาเลียร์ด้วยตนเอง แม้ว่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นสามารถแก้ปัญหาได้ด้วยสันติวิธี แต่กองทัพกวาเลียร์กลับไม่ยอมให้ราชาของพวกเขายอมจำนนอย่างสันติวิธี โดยพวกเขาพร้อมที่จะต่อสู้กับอังกฤษ การสู้รบระหว่างสองฝ่ายเกิดขึ้นสองครั้งในวันเดียวกัน คือวันที่ 29 ธันวาคม ค.ศ. 1843 ที่เมืองมหารัจปุร์⁸ (Maharajpur) และที่เมืองพาเนีย (Panier) กองทัพอังกฤษเป็นฝ่ายมีชัยในการรบทั้งสองครั้ง ผลจากสงครามครั้งนี้แม้ว่ากวาเลียร์จะไม่ถูกอังกฤษยึดอำนาจการปกครองโดยตรง แต่ก็ตกอยู่ภายใต้การควบคุมของอังกฤษอย่างเข้มงวด การบริหารรัฐอยู่ภายใต้การดูแลของผู้แทนราชการอังกฤษ และกองทัพกวาเลียร์ถูกลดจำนวนลงเหลือเพียงแค่ 9,000 นาย ในขณะที่กองทัพอังกฤษจำนวน 10,000 นายได้รับคำสั่งให้ประจำการในเมืองกวาเลียร์ เหตุการณ์ที่สำคัญที่สุดอีกเหตุการณ์หนึ่งที่เกิดขึ้นในช่วงนี้ คือ สงครามระหว่างอังกฤษกับพวกสิกข์ การสิ้นพระชนม์ของ รณชิต สิงห์ กษัตริย์แห่งปัญจาบในปี ค.ศ. 1839 เป็นสัญญาณบ่งบอกถึงการเริ่มต้นความอ่อนแอ การขาดความมั่นคง และความวุ่นวายทางการเมือง โดยเฉพาะในเรื่องของการสืบราชบัลลังก์ ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงกษัตริย์ถึง 4 พระองค์ในช่วงระยะเวลาแค่ 4 ปี จนกระทั่งดาลิป สิงห์ (Dalip Singh) ขึ้นครองราชย์โดยมีพระมารดาของพระองค์ คือ รานี จินดาน (Rani Jhindan) เป็นผู้สำเร็จราชการ ซึ่งสถานการณ์ของรัฐปัญจาบเหมือนกับที่ลียอล (Lyal, 1929 : 321) กล่าวว่า “ในเอเชียอาณานิคมใหม่ส่วนมากจะถูกก่อตั้งขึ้นโดยผู้นำที่มีความสามารถพร้อมกับความชาญฉลาดในการจัดตั้งกองทัพ ซึ่งเขาสามารถบัญชาการกองทัพได้อย่างมีประสิทธิภาพในการต่อสู้กับศัตรู หรือปราบผู้นำกลุ่มต่อต้านเล็ก ๆ และสามารถปราบการต่อต้านภายในอาณานิคมได้ แต่เมื่อเขาได้ทำลายการต่อต้านจนหมดสิ้น ความเข้มแข็งและความกระตือรือร้นที่เป็นเครื่องมือทางการเมืองจะกลายเป็นอันตรายต่อผู้สืบทอด

⁸ ซึ่งอยู่ทางตอนเหนือของเมืองกวาเลียร์

ของเขาเอง ถ้ากษัตริย์ที่สืบทอดอำนาจไว้ความสามารถจะส่งผลให้เกิดความไม่เสมอภาค และดุร้ายอำนาจทางการเมือง เมื่อนั้นรัฐดังกล่าวจะตกอยู่ในภาวะอันตราย” จากความอ่อนแอของผู้สืบทอดอำนาจต่อจากกรณีตติ สิ่งและความวุ่นวายทางการเมืองที่เกิดขึ้นทำให้อำนาจของรัฐบาลกลางหรืออำนาจหลักอ่อนแอจนตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของกองทัพคัลชาของกองทัพคัลชา⁹ (Khalsa) การที่กองทัพคัลชากลายเป็นผู้มีอำนาจสูงสุดทำให้สภาลาฮอร์ (Lahore Durbar) หาวิธีกำจัดกองทัพคัลชา โดยล่อให้พวกเขาถูกรานอาณาเขตของอังกฤษ ซึ่งสภาลาฮอร์เชื่อว่าการกระทำดังกล่าวมีทางออกสองทาง คือ ถ้าสงครามไม่สามารถยุติความเสียหายในการรบของกองทัพคัลชาได้ กองทัพคัลชาก็จะถูกทำลายลงอย่างราบคาบ ดังนั้นสภาลาฮอร์จึงพยายามกระตุ้นให้กองทัพคัลชาถูกรานอาณาเขตของอังกฤษ (Ali, 1965 : 119)

สงครามระหว่างอังกฤษกับสิกข์นอกจากเกิดจากการยั่วยุของฝ่ายสิกข์เองแล้ว ส่วนหนึ่งยังเกิดจากการกดดันทางการทหารที่เพิ่มขึ้นของฝ่ายอังกฤษบริเวณพรมแดนซัดเลจทั้งก่อนและหลังการสิ้นพระชนม์ของรอนชิต สิงห์ ซึ่งอังกฤษให้เหตุผลว่าเป็นการป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้นจากความวุ่นวายทางการเมืองหลังการเสียชีวิตของรอนชิต สิงห์ การกระทำดังกล่าวถือเป็นการยั่วยุ และจากสนธิสัญญาปี ค.ศ. 1809 อังกฤษจะต้องถอนทัพที่ยกไปยังเมืองลูเดียนา (Ludhiana) แต่อังกฤษไม่ทำตามสนธิสัญญา นอกจากนี้ยังมีการเพิ่มจำนวนทหารบริเวณพรมแดนด้านที่ติดกับรัฐปัญจาบ ซึ่งกองทัพอังกฤษที่ประจำการอยู่บริเวณนี้มีเพียงแค่ 2 แห่ง คือ 1 กองพันประจำการอยู่ที่เมืองซาบาตุ และอีก 2 กองพันที่เมืองลูเดียนา โดยมีปืนใหญ่ 6 กระบอก มีทหารไม่เกิน 2,500 นาย ในสมัยลอร์ด ออกแลนด์จำนวนทหารอังกฤษที่ประจำการอยู่บริเวณนั้นเพิ่มขึ้นเป็น 8,000 นาย พร้อมกับค่ายทหารที่สร้างขึ้นใหม่ที่เมืองฟาโรเซปุร (Farozepur) ลอร์ด เอลเลนโบโรสร้างค่ายทหารใหม่ที่เมืองอัมบาลา (Ambala) เมืองคาซาเลีย (Kasauli) และเมืองซิมลา (Simla) และยังมีการเพิ่มจำนวนทหารขึ้นเป็น 14,000 นาย (Chhabra, 1981 : 171) ลอร์ด ฮาร์ดิ้งนี้มีมุมมองต่อสถานการณ์แบบนายทหารว่ากำลังทหารที่ประจำการอยู่ไม่เพียงพอต่อการป้องกัน และไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติการในกรณีที่เกิดสงคราม เขาจึงเสริมกำลังพลอย่างลับ ๆ โดยเพิ่มกำลังพลขึ้นเป็น 40,500

⁹ โดยมีคณะกรรมการ 5 คนหรือเรียกว่า “ปัญจยัท” (Panchayets) เป็นตัวแทนของกองทัพคัลชา

นาย พร้อมปืนใหญ่อีก 94 กระบอก และยังนำเรือขนาดใหญ่จำนวน 56 ลำจากซินด์มายังเมืองฟาโรเซปุร การเคลื่อนไหวของกองทัพอังกฤษทำให้อังกฤษมีกองทัพขนาดใหญ่ประชิดพรมแดนปัญจาบ ซึ่งสร้างความสงสัยให้พวกสิกข์จนนำไปสู่สงครามระหว่างสองฝ่าย (Marshman, 1867 : 281) แผนการรุกรานและความต้องการยึดครองปัญจาบของอังกฤษเห็นได้อย่างชัด-เจนจากจดหมายที่ เวลลิงตัน (Wellington อ้างถึงใน Chhabra, 1981 : 173) เขียนไปถึง ลอร์ด ฟิตส์เกอราลด์ (Lord Fitzgerald) เมื่อวันที่ 6 พฤษภาคม ค.ศ. 1842 ในช่วงที่สิกข์ให้การช่วยเหลืออังกฤษในสงครามอัฟกันว่า “เรารู้สึกดีใจที่เห็นการช่วยเหลืออย่างดีของรัฐบาลสิกข์ แต่ข้าพเจ้าอาจจะกล่าวได้ว่าถ้าพวกเราต้องการรักษาสถานภาพของเราในอัฟกานิสถานให้มั่นคง เราควรจะยึดครองเปชวาร์ (Peshwar) ทางผ่านไคเบอร์ (Khybers Pass) จัลลาลาบัด (Jallalabad) และทางผ่านอื่น ๆ ระหว่างค่ายทหารของเรากับเมืองกาบูล” ซึ่งวิธีการเดียวที่จะทำได้คือการเข้ายึดครองปัญจาบ และในระหว่างปี ค.ศ. 1844-1845

ปัจจัยที่กล่าวมาข้างต้นเป็นปัจจัยที่นำไปสู่สงครามระหว่างอังกฤษกับสิกข์ ในวันที่ 11 ธันวาคม ค.ศ. 1845 กองทัพคัลชาข้ามแม่น้ำชัตเลจเข้ามาในอาณาเขตของอังกฤษ ลอร์ด ฮาร์ดีนประกาศสงครามอย่างเป็นทางการในวันที่ 13 ธันวาคม โดยประกาศสงครามว่าจะยึดดินแดนที่เป็นของพวกสิกข์บริเวณตอนใต้ของชัตเลจ (ทางฝั่งซ้ายของชัตเลจ) การต่อสู้ระหว่างสองฝ่ายเกิดขึ้นเป็นครั้งแรกที่เมืองมุดกี¹⁰ (Mudki) ในวันที่ 18 ธันวาคม ในการต่อสู้ครั้งนี้กองทัพคัลชาเป็นฝ่ายพ่ายแพ้และถูกตีแตกจนต้องถอยร่น หลังจากที่ได้รับชัยชนะในการต่อสู้ครั้งนี้กองทัพอังกฤษเคลื่อนทัพเข้าโจมตีที่มั่นของพวกสิกข์ที่ฟาโรเซซาร์ห์¹¹ (Faroze Shah) ในวันที่ 21 ธันวาคม¹² พวกสิกข์ทำการรบอย่างเข้มแข็งจนสร้างความระส่ำระสายให้กับกองทัพอังกฤษ แต่ทหารสิกข์กลับถูกผู้นำของพวกเขาทอดทิ้ง เมื่อลาล

¹⁰ อยู่ห่างจากฟาโรเซปุรไปทางตะวันออกเฉียงใต้ประมาณ 20 ไมล์ ระหว่างลูเรียนาและอัมบาลา

¹¹ ห่างจากมุดกีประมาณ 10 ไมล์

¹² สิกข์ตั้งแนวป้องกันเป็นสี่เหลี่ยมด้านขนานรอบหมู่บ้านฟาโรเซซาร์ห์ ซึ่งยาวประมาณ 1 ไมล์ กว้าง 0.5 ไมล์ ฝ่ายสิกข์มีทหารประมาณ 35,000 นาย ปืนใหญ่ 100 กระบอก ภายใต้การบัญชาการของลาล สิงห์ (Lal Singh) และเตจ สิงห์ (Tej Singh)

สิงห์และเตจ สิงห์ทั้งการรบกลางคัน ดังนั้นทหารสิกข์จึงทั้งการรบตามผู้นำและตกเป็นฝ่ายปราชัย

จากการรบที่เมืองมัดกึและเมืองฟาโรเซซาร์กองทัพอังกฤษต้องสูญเสียกำลังพลเป็นจำนวนถึง 1 ใน 5 ส่วน ซึ่งมีความจำเป็นต้องรอกำลังเสริมชุดใหม่จากเมืองเดลี ในขณะเดียวกันรันจัวร์ สิงห์ (Ranjoor Singh) นำทหารสิกข์จำนวนหนึ่งข้ามแม่น้ำซัตเลจกลับมาโจมตีที่มั่นของอังกฤษที่เมืองลูเรียนาในช่วงปลายเดือนมกราคม ค.ศ. 1846 เซอร์ แฮร์รี สมิธ (Sir Harry Smith) พร้อมกับทหารอังกฤษส่วนหนึ่ง¹³ ยกทัพมารับมือพวกสิกข์ กองกำลังทั้งสองฝ่ายปะทะกันที่เมืองบุดเดวัล (Buddewal) ในวันที่ 21 มกราคม ค.ศ. 1846 การต่อสู้ครั้งนี้สร้างความเสียหายให้กับกองทัพอังกฤษอย่างหนัก หลังจากการปะทะกันรันจัวร์ สิงห์ยกทัพกลับ แต่พวกเขาถูกกองทัพอังกฤษภายใต้การบัญชาการของเซอร์ แฮร์รี สมิธ¹⁴โจมตีที่เมืองอาลีวัล (Aliwal) ในวันที่ 28 มกราคม ซึ่งกองทัพสิกข์เป็นฝ่ายปราชัย การต่อสู้ระหว่างอังกฤษกับสิกข์เกิดขึ้นครั้งสุดท้ายที่เมืองซับราน์ (Sabraon) ในวันที่ 10 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1846 ในการต่อสู้ครั้งนี้ทหารคัลซาต่อสู้ด้วยความกล้าหาญและเด็ดเดี่ยว แต่ก็ไม่เพียงพอที่จะเอาชนะอังกฤษได้ สาเหตุของความพ่ายแพ้ส่วนหนึ่งมาจากการทรยศของผู้นำ โดยเฉพาะลาล สิงห์ เตจ สิงห์ และกุลาบ สิงห์ ในสมรภูมิที่เมืองซับราอนมีเพียงแค่ชาม สิงห์ (Sham Singh) ที่ต่อสู้อย่างกล้าหาญ ส่วนผู้นำคนอื่นหนีข้ามแม่น้ำกลับไปบึงจาบโดยทำลายสะพานข้ามแม่น้ำจนทำให้กองทัพคัลซาถูกทำลายอย่างราบคาบ ในวันที่ 13 กุมภาพันธ์ ลอร์ด ฮาร์ดีนยกทัพข้ามแม่น้ำซัตเลจไปยังเมืองลาฮอร์โดยสะพานเรือ¹⁵ ซึ่งพวกสิกข์พ่ายแพ้อย่างเด็ดขาดและเตรียมพร้อมที่จะรองรับสิ่งที่จะเกิดตามความต้องการของอังกฤษ อย่างไรก็ตามอังกฤษยังไม่พร้อมที่จะผนวกบึงจาบ พวกเขาจึงได้ทำสนธิสัญญาลาฮอร์ (Treaty of Lahore) กับสิกข์ในวันที่ 9 มีนาคม ค.ศ. 1846 โดยที่อังกฤษได้ครอบครองดินแดนของสิกข์ที่อยู่ทางตอนใต้ของแม่น้ำซัตเลจรวมถึงดินแดนที่อยู่ระหว่างซัตเลจและบีอัส (Beas) สภาลาฮอร์จะต้องจ่ายเงิน

¹³ หนึ่ง ทหารราบ 4 กองพัน ทหารม้า 3 กองพัน ปืนใหญ่ 18 กระบอก

¹⁴ เซอร์ แฮร์รี สมิธได้กำลังเสริมจนมีทหารภายใต้บังคับบัญชา 11,000 นาย

¹⁵ สะพานเรือคือการนำเรือมาต่อกันเป็นสะพาน

ค่าปฏิกรรมสงครามเป็นจำนวนเงิน 15 ล้านรูปี¹⁶ จะตกเป็นของอังกฤษ แต่อังกฤษวางแผนที่จะอยู่ในปัญจาทต่อไปอีกโดยวางแผนให้ผู้นำสิทธิ์บางคนเสนอให้กองทัพอังกฤษอยู่ที่ปัญจาทต่อไปอีกระยะหนึ่ง ความพยายามของอังกฤษประสบความสำเร็จและได้ทำสนธิสัญญาฉบับใหม่กับพวกสิกข์ในวันที่ 16 ธันวาคม ค.ศ. 1846 คือ สนธิสัญญาบัยโรวัล (Treaty of Bhairowal) ซึ่งกองทัพอังกฤษจะประจำการอยู่ในปัญจาทไปจนถึงวันที่ 4 กันยายน ค.ศ. 1854 โดยที่ทางรัฐบาลลาฮอร์จะเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายของกองทัพอังกฤษเป็นจำนวน 22 แลครูปต่อปี เงื่อนไขสำคัญของสนธิสัญญาฉบับนี้ คือ การถ่ายโอนอำนาจการปกครองจากรัฐบาลลาฮอร์มาอยู่ภายใต้สภาพผู้สำเร็จราชการซึ่งมีสมาชิก 8 คน ซึ่งอยู่ภายใต้การควบคุมของผู้แทนราชการอังกฤษ (Chhabra, 1981 : 180–181) ส่วนสถานการณ์ในอุฏกษัตริย์อัมjad อาลี ซาห์ (Amjad Ali Shah, 1842-1847) ให้ความสนใจต่อการปกครองบ้านเมืองในช่วงแรกอย่างมาก พระองค์พยายามที่จะเก็บเงินและขยายระยะเวลาการใช้หนี้ให้กับอังกฤษ พระองค์ทรงประทานที่ดินให้กับข้าราชการบริพารแทนที่การจ่ายเงินเดือนด้วยเงินสด ซึ่งส่งผลให้เกิดการกดขี่ข่มเหงประชาชนและเกิดภาวะข้าวยากหมากแพง และความเสี่ยงต่อการเกิดการลุกฮือขึ้นต่อสู้กับรัฐบาล ในช่วงนี้บ้านเมืองอยู่ในภาวะสับสนวุ่นวาย ไร้เสถียรภาพและความปลอดภัย เหตุการณ์สำคัญในสมัยลอร์ด เอลเลนโบโรคือการตัดสินใจเปลี่ยนแปลงอำนาจและอธิปไตยของจักรพรรดิโมกุล ซึ่งเขาไม่ชอบนโยบายครึ่ง ๆ กลาง ๆ ดังที่เคยปฏิบัติมา เขาให้ความสนใจเกี่ยวกับการปฏิบัติและหน้าที่ของผู้แทนราชการอังกฤษต่อผู้ปกครองรัฐพื้นเมืองอินเดีย โดยเฉพาะจักรพรรดิโมกุล เขามองว่าอำนาจและสิทธิในการพระราชทานยศศักดิ์และการรับนาซร์เป็นสิ่งที่ไม่มีความจำเป็น เพราะจักรพรรดิโมกุลอยู่ภายใต้อำนาจของรัฐบาลอังกฤษและพระองค์ไม่มีอำนาจที่แท้จริงยกเว้นความพยายามที่จะรักษาภาพลักษณ์ที่ไม่มีตัวตนในอดีต เขาคิดว่าจักรพรรดิโมกุลควรจะยุติอำนาจและสิทธิต่าง ๆ พร้อมกับตำแหน่งของพระองค์ ดังนั้นเขาจึงออกคำสั่งยุติการมอบนาซร์ จักรพรรดิโมกุลพยายามเรียกร้องไม่ให้ยุติสิทธิดังกล่าว แต่ทางสภาผู้ว่าการไม่เห็นด้วยที่จะมีการเปลี่ยนแปลงอะไรในช่วงที่จักรพรรดิบาฮาดูร์ ซาห์ที่ 2 ยังมีพระชนม์อยู่ ดังนั้นการรับนาซร์จึงดำเนินต่อไป (Court of Directors (letter), 1844 อ้างถึงใน Panikkar, 1968 : 158) ในสมัยลอร์ด ฮาร์ดิ้งเขาไม่

¹⁶ แต่ในกรณีที่ไม่สามารถจ่ายค่าปฏิกรรมสงครามได้เพื่อออกเขาระหว่างปีธส์และอินดุสซึ่งรวมถึงแคชเมียร์และฮารา (Hazara)

อนุญาตให้ผู้แทนราชการอังกฤษและพนักงานอังกฤษมอบนาซร์แก่จักรพรรดิโมกุล แต่ข้าราชการบริพารของพระองค์ยังคงมีสิทธิในการมอบนาซร์แก่จักรพรรดิโมกุลอยู่ ซึ่งสภาผู้ว่าการเห็นด้วยกับการปฏิบัติดังกล่าว (Court of Directors (letter), 1848 อ้างถึงใน Panikkar, 1968 : 159) จักรพรรดิบาฮาดูร์ ซาห์ที่ 2 พยายามขอให้พระองค์มีสิทธิในการรับนาซร์ตามเดิม แต่ในช่วงนั้นลอร์ด ดัลเฮาสีซึ่งมีนโยบายที่แข็งกร้าวต่อผู้ปกครองรัฐพื้นเมืองอินเดียเข้าดำรงตำแหน่งข้าหลวงใหญ่อังกฤษ ซึ่งเขาได้ดำเนินตามนโยบายของลอร์ด เอลเลนโบโรและได้ปฏิเสธการร้องขอของจักรพรรดิบาฮาดูร์ ซาห์ที่ 2 ดังนั้นปัญหาเรื่องนาซร์จึงสิ้นสุดลง (Panikkar, 1968 : 159) จากนโยบายและการปฏิบัติที่ค่อยเป็นไปในการลดและยุติอำนาจและสิทธิที่ทำให้จักรพรรดิโมกุลเป็นผู้ทรงอำนาจสูงสุดในอินเดีย พระองค์มีตำแหน่งเป็นเพียงกษัตริย์แห่งวังหลวงในเดลี ในสมัยของลอร์ด ฮาร์ดีนก็กษัตริย์วาจิด อาลี ซาห์ (Wajid Ali Shah) ขึ้นครองราชย์ในปี ค.ศ. 1847 ในช่วงแรกพระองค์พยายามปรับปรุงการบริหารงานของรัฐให้มีประสิทธิภาพ ไม่ว่าจะเป็นการปรับปรุงระบบรายได้ใหม่ และการเปลี่ยนแปลงระบบการบริหารของอังกฤษในดินแดนบางส่วน แต่การดำเนินงานของพระองค์ได้รับการคัดค้านจากผู้แทนราชการอังกฤษประจำอุธหรือไม่กี่จากรัฐบาลอังกฤษเป็นประจำ การแทรกแซงของอังกฤษทำให้พระองค์รู้สึกเบื่อหน่ายต่อการบริหารรัฐโดยทิ้งให้เสนาบดีของพระองค์ดูแลการบริหารรัฐแทน ซึ่งเป็นการเริ่มต้นของการบริหารงานที่ผิดพลาดของรัฐอุธ (Bhatnagar, 1968 : 68) ส่วนสถานการณ์ในไฮเดอราบาดช่วงนี้ไม่ต่างจากอุธและจักรพรรดิโมกุลมากนัก ผู้แทนราชการอังกฤษพยายามรักษาความเป็นมิตรระหว่างนิซามแห่งไฮเดอราบาดกับอังกฤษ และพยายามที่จะสร้างสถานภาพที่มั่นคงของอังกฤษในราชสำนักไฮเดอราบาด โดยการแต่งตั้งบุคคลที่นิยมอังกฤษให้เป็นเสนาบดีของนิซาม เช่น ชานดู ลาล (Chandu Lal) ชัมซุลอุมาเราะห์ (Shams-ul-Umarah) และซาร์วั จัง¹⁷ (Salar Jang) ซึ่งเป็นผู้ที่แนะนำให้อัฟซาลุดเดาะห์¹⁸ (Afzaluddualah) ภักดีอยู่กับอังกฤษ ผู้แทนราชการอังกฤษยังแทรกแซงกิจการภายในของรัฐไฮเดอราบาด เช่น เมื่อชานดู ลาลตกเป็นผู้ต้องสงสัยในกรณีบริหารเงินงบประมาณผิดพลาด ทางนิซามซิกันดาร์ จาห์ (Sikandar Jah) สั่งให้มีการตรวจสอบเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น แต่ผู้แทนราชการอังกฤษคัดค้านการตรวจสอบดังกล่าว ผู้แทนราชการ

¹⁷ ต่อมาได้รับพระราชทานยศเป็น “เซอร์”

¹⁸ ขึ้นครองราชย์ต่อจากนิซามนาซิร์รุดีนในปี ค.ศ. 1857

อังกฤษมีอำนาจสูงสุดในการปกครองไฮเดอราบาดโดยผ่านผู้แทนราชการอังกฤษหลังจากซีกันดร์ จาห์สละราชบัลลังก์ในปี ค.ศ. 1829 (Ashraf, 1982 : 52-53)

นับตั้งแต่ลอร์ด แอมเฮิร์สต์จนถึงลอร์ด ฮาร์ดิงก์อังกฤษมีสถานภาพที่มั่นคงในอินเดียจากการปราบกลุ่มที่เป็นภัยคุกคามต่ออังกฤษ คือ สิกข์ พร้อมกับแทรกแซงกิจการภายในและความพยายามที่จะลดและยุติบทบาททางการเมืองของผู้ปกครองรัฐพื้นเมืองอินเดียต่าง ๆ ที่สำคัญคือ อูฐ ไฮเดอราบาด และโมกุล

การขยายอำนาจและการผนวกดินแดนของอังกฤษในช่วงสุดท้าย

ลอร์ด ดัลเฮาสี (Lord Dalhousie) ดำรงตำแหน่งข้าหลวงใหญ่ต่อจากลอร์ด ฮาร์ดิงก์ (Lord Hardinge) ในปี ค.ศ. 1848 เขาได้ชื่อว่าเป็นนักผนวกดินแดน โดยขยายอาณาจักรอังกฤษในอินเดียด้วยวิธีการทำสงครามและวิธีการที่เรียกว่า Doctrine of Lapse เกาจ (Gough อ้างถึงใน Chhabra, 1981 : 196) กล่าวว่า “การมาถึงของดัลเฮาสีเป็นการเริ่มต้นการเปลี่ยนแปลงนโยบายและวิธีการของรัฐบาล เขาถือกำเนิดจากตระกูลที่มีอำนาจ มีความสามารถ มีความเด็ดขาด และความมั่นใจในตนเองทำให้เขามองว่าการขยายอำนาจของอังกฤษเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับผลประโยชน์ของผู้ถูกปกครอง” เขา (Dalhousie อ้างถึงใน Chhabra, 1981 : 192) ได้ประกาศอย่างเปิดเผยว่า “ไม่มีใครสามารถคัดค้านฉันในการขยายอาณาเขตของพวกเรา (อังกฤษ) ซึ่งมันเป็นสิ่งที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ และเป็นสิ่งจำเป็นที่ขาดไม่ได้สำหรับการพิจารณาถึงความปลอดภัยของพวกเรา และเพื่อรักษาความสงบในดินแดนของพวกท่าน แต่ฉันคิดว่าคงไม่มีใครคัดค้านนโยบายที่ได้เปรียบของเรา ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการรวบรวมอาณาเขตที่เป็นของเราเข้าด้วยกันโดยการเข้าครอบครองรัฐพื้นเมืองอินเดียที่อาจจะสิ้นสุด”

เหตุการณ์ที่สำคัญที่สุดเหตุการณ์หนึ่งในสมัยของลอร์ด ดัลเฮาสี คือ การทำสงครามครั้งที่ 2 กับพวกสิกข์และผนวกปัญจาบเข้าเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรอังกฤษอินเดีย การจัดระบบการปกครองของปัญจาบของ ลอร์ด ฮาร์ดิงก์สร้างความไม่พอใจให้กับชาวสิกข์อย่างมาก เพราะพวกเขา รู้สึกว่าสถานภาพของชนชั้นปกครองของเขาถูกริดรอนอำนาจ การ

ยุบกองทัพคัลซา (Khalsa) ถูกชาวสิกข์มองว่าเป็นการดูหมิ่นและเป็นการก้าวไปสู่การทำลายรัฐของชาวสิกข์ ปัจจัยเหล่านี้นำไปสู่สงครามระหว่างอังกฤษกับสิกข์ครั้งที่ 2 ซึ่งเกิดขึ้นที่เมืองมาฮาน (Mahan) มุลร์จ (Mulraj) ผู้ปกครองมุลตาน (Multan) ได้ลาออกจากตำแหน่งเนื่องจากไม่สามารถจัดการรายได้ของรัฐได้อย่างมีประสิทธิภาพ ข่าน สิงห์ (Kahn Singh) พร้อมกับเจ้าพนักงานอังกฤษ 2 คนคือ พี เอ วาน แอกนิว (P.A. Vans Agnew) และ ร้อยโท ดับบิว เอ แอนเดอร์สัน (Lieutenant W. A. Anderson) ถูกส่งมารับหน้าที่ต่อจาก มุลร์จ ในช่วงแรกเหตุการณ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อย แต่เจ้าพนักงานอังกฤษถูกทำร้ายบาดเจ็บสาหัสจากยามเฝ้าประตูเมืองในขณะที่เดินทางกลับไปยังค่ายต่อมาถูกฆาตกรรม เหตุการณ์นี้เป็นสัญญาณของการกบฏ แอกนิวได้ขอความช่วยเหลือไปยังร้อยโทเอ็ดเวิร์ด (Lt. Edwards) ซึ่งกำลังเก็บรายได้ในตำบลลีเอีย (Leia) ที่อยู่ใกล้เคียง และยังได้ส่งจดหมายไปยังมุลร์จให้การแสดงความรับผิดชอบถ้าเขาบริสุทธิ์ โดยการจับกุมผู้กระทำผิด และเดินทางมายังเมืองอิกคะห์ (Iqdah) เพียงลำพัง แต่มุลร์จปฏิเสธว่าเขาไม่สามารถทำการใดได้ ในขณะที่เดียวกันมุลร์จถูกยกให้เป็นผู้นำในการประชุมของบรรดาหัวหน้าในกองทัพ¹⁹ ซึ่งต่างก็ให้สัตยาบันต่อเขาดังนั้นไม่ว่า มุลร์จจะมีส่วนรู้เห็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นหรือไม่ ในตอนนี้เขาได้กลายเป็นผู้นำกบฏแล้ว ร้อยโทเอ็ดเวิร์ดถูกส่งมาปราบกบฏแต่ไม่สามารถยึดครองเมืองมุลตานไว้ได้ ลอร์ด ฮิวจ์-เกาจ (Lord Hugh Gough) จึงต้องยกกองทัพมาเมืองลาฮอร์ด้วยตนเอง การสู้รบเกิดขึ้นสามครั้งที่เมืองรัมนาการ์²⁰ (Ramnagar) เมืองซาดุลลาปุร์²¹ (Sadullapur) และเมืองเชลิอันวาลา²² (Chelianwala) สงครามระหว่างอังกฤษกับสิกข์ครั้งนี้แม้ว่ากองทัพอังกฤษประสบความสำเร็จอย่างหนัก แต่สุดท้ายกองทัพอังกฤษสามารถกู้สถานการณ์ให้กลับมาเป็นฝ่ายได้เปรียบและมีชัยเหนือพวกสิกข์ในการรบที่กูจจาร์ตในวันที่ 21 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1849 เมื่อกองทัพสิกข์ยอมแพ้

¹⁹ ซึ่งประกอบด้วย ฮ์ฟกัน อินดู และสิกข์

²⁰ การต่อสู้เกิดขึ้นในวันที่ 22 พฤศจิกายน ค.ศ. 1848

²¹ การต่อสู้เกิดขึ้นในวันที่ 3 ธันวาคม ค.ศ. 1848

²² การต่อสู้เกิดขึ้นในวันที่ 13 มกราคม ค.ศ. 1849

ลอร์ด ดัลเฮาสีตัดสินใจที่จะผนวกปัญจาบเข้าเป็นส่วนหนึ่งของอินเดีย โดยการสนับสนุนของ เซอร์ จอห์น ฮอบเฮาส์ (Sir John Hobhouse) เขาได้ขออนุญาตจากคณะรัฐมนตรีของลอร์ด จอห์น รัสเซลในเดือนสิงหาคม ค.ศ. 1848²³ เพื่อที่จะผนวกปัญจาบหลังจากสงครามยุติ ฮอบเฮาส์เป็นผู้เดียวในคณะรัฐมนตรีที่เห็นด้วยกับการผนวกปัญจาบ ซึ่งเขาได้ติดต่อดัลเฮาสีอย่างลับ ๆ ให้ผนวกปัญจาบก่อน แล้วค่อยขอการอนุมัติจากรัฐบาลอังกฤษ คณะรัฐมนตรียอมรับการผนวกปัญจาบด้วยลักษณะที่เย็นชาเพื่อแสดงให้เห็นถึงการไม่ยอมรับในหลักการ (Bearce, 1982 : 205) สมาชิกสภาลาฮอร์ตระหนักดีถึงความเปล่าประโยชน์ในการต่อต้าน นอกจากทำข้อตกลงที่เอื้อประโยชน์ต่อปัญจาบให้มากที่สุด สมาชิกที่ไม่เกี่ยวข้องในการกบฏเห็นด้วยกับสนธิสัญญาที่กระทำขึ้นในนามของ มหาราชา ดาลิบ สิงห์ (Maharaja Dalip Singh) และได้รับการลงนามโดยมหาราชา สนธิสัญญาดังกล่าวประกอบด้วย 5 มาตรา คือ

1. มหาราชาสละอำนาจอธิปไตยในปัญจาบ
2. มอบทรัพย์สินของรัฐให้กับรัฐบาลอังกฤษ
3. มอบเพชรพลอย ที่มีชื่อว่า “โค-อิ-นัวร์” (Koh-I-Noor) ให้กับพระราชินีแห่งอังกฤษ
4. ยอมที่จะอาศัยอยู่ในที่ที่ข้าหลวงใหญ่เลือก
5. มหาราชาจะต้องได้รับการปฏิบัติด้วยเกียรติและความเคารพ และรักษาไว้ซึ่งตำแหน่ง “มหาราชา ดาลิบ สิงห์ บาฮาดูร์” (Maharaja Dunlip Singh Bahadur)
6. มหาราชาจะได้รับเงินบำนาญซึ่งไม่ต่ำกว่า 4 แสน โดยไม่เกิน 5 แสน รูปีต่อปี

เซอร์ เฮนรี เอลเลียต (Elliot อ้างถึงใน Chhabra, 1981 : 197) ได้เรียกประชุมสภาลาฮอร์ขึ้นในวันที่ 29 มีนาคม ค.ศ. 1849 โดยอ่านคำประกาศของข้าหลวงใหญ่ที่มีใจความว่า “ประชาชนชาวสิกข์และบรรดาผู้นำของพวกเขาทั้งหมดมีส่วนร่วมละเมิดข้อสัญญาผูกมัดในเรื่องของเครื่องบรรณาการประจำปี พวกเขาไม่เคยจ่ายแม้ส่วนหนึ่ง และยังไม่เคยใช้หนี้ที่กู้ยืมมาจากรัฐบาลอังกฤษ การควบคุมของรัฐบาลอังกฤษถูกต่อต้านโดยอาวูธ เกิดความไม่สงบขึ้นเมื่อเจ้าหน้าที่อังกฤษถูกฆาตกรรมขณะที่ทำงานให้กับรัฐบาล ส่วนคนอื่นถูกจับเป็น

²³ ในช่วงที่ลอร์ด ดัลเฮาสีเตรียมทำสงครามกับพวกสิกข์ครั้งที่ 2

เซลย สูดท่ายรัฐ ประชาชนชาวสิกข์ทั้งหมด และสมาชิกของดรูบารได้ลุกฮือขึ้นต่อต้านพวกเราด้วยอาวุธ โดยทำสงครามเพื่อทำลายอังกฤษและอำนาจของพวกเขา” ลาติฟ (Latif อ้างถึงใน Beveridge, 1986 : 656) กล่าวว่า “ ในตอนนี้รัฐบาลไม่ได้มีความปรารถนาเพื่อการพิชิตดินแดน แต่ถูกผูกมัดโดยหน้าที่ที่จะต้องเตรียมการเพื่อความปลอดภัย และเพื่อปกป้องผลประโยชน์ที่มีอยู่ ดังนั้นข้าหลวงใหญ่จึงประกาศว่าราชอาณาจักรปัญจาบถึงกาลอวสาน” ซึ่งเป็นวิธีเดียวที่จะปกป้องรัฐจากการเกิดความวุ่นวายครั้ง ซึ่งเป็นปัญหาที่รัฐบาลของสิกข์ไม่สามารถควบคุมได้ และไม่มีกลไกที่สามารถยับยั้งความรุนแรง ไม่มีการกระทำใดที่สามารถฟื้นความสัมพันธ์ที่ดี ดังนั้นข้าหลวงใหญ่จึงได้ประกาศการสิ้นสุดของราชอาณาจักรปัญจาบ รัฐปัญจาบของมหาราชา ดาลิป สิงห์ ถูกผนวกเข้าเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรอังกฤษในอินเดีย ลุดโลว์ (Ludlow, n.d. : 166 อ้างถึงใน Chhabra, 1981 : 201) กล่าวว่า “ตำรวจได้เคาะประตู และเดินเข้าไปในบ้านและอาสนวิหารที่ช่วยปกป้องคุณผู้หญิงจากอันตรายที่เกิดขึ้น การทะเลาะวิวาทเกิดขึ้นอีกครั้งซึ่งกระบอกกันของตำรวจที่ใช้ได้ผลอีก และตอนนี้นายตำรวจได้บอกสภาพสตรีอย่างสุภาพว่า บ้านและทรัพย์สินของเธอไม่เป็นของเธออีกแล้ว แต่จะเป็นเงินค่าจ้างของตำรวจ โดยที่เธอจะได้รับเงินเบี้ยหวัด(เงินประจำปี) เท่ากับ 1/6 เพนซในหนึ่งปอนด์เป็นค่าเช่า และเธอยังต้องมอบสร้อยคอเพชรที่ดีที่สุดของเธอสำหรับการใช้ข้าหลวง (ผู้ตรวจการ)”

การปฏิวัติอุตสาหกรรมในอังกฤษที่เกิดขึ้นทำให้เกิดความต้องการวัตถุดิบ เพื่อป้อนอุตสาหกรรมที่กำลังเติบโตขึ้น นอกจากการถ่ายผลผลิตทางอุตสาหกรรมแล้วยังมีความจำเป็นในการพัฒนาตลาดแห่งใหม่ ดังนั้นทางออกที่ดีที่สุดสำหรับการแก้ไขปัญหาของอังกฤษคือ การสร้างความมั่นคงในดินแดนที่พวกเขาครอบครองหรือมีอิทธิพลอยู่ เพื่อป้องกันการแข่งขันจากคู่แข่งจากยุโรป ในขณะที่เดียวกันสถานการณ์ในอินเดียได้เปลี่ยนไป โดยที่อังกฤษกลายเป็นกลุ่มอำนาจที่แข็งแกร่งและทรงอำนาจที่สุด ดังนั้นจึงมีความจำเป็นสำหรับการปกครองของราชาต่าง ๆ ในอินเดีย นอกจากนี้ความแตกต่างในเรื่องของระบบการบริหารยังได้สร้างปัญหาให้กับอังกฤษ ทางออกที่ดีที่สุดที่ลอร์ด ดัลเฮาสีใช้คือ การยุติ(การสิ้นสุดลง)

ของรัฐเล็ก ๆ เหล่านี้ ซึ่งสามารถทำได้อย่างง่ายดาย โดยผ่านวิธีการที่เรียกว่า “ดอค-ทริน ออฟ แล็บซ”²⁴ (Doctrine of Lapse)

นโยบายของ “ดอค-ทริน ออฟ แล็บซ” หมายถึงว่าสิทธิในการปกครองจะสิ้นสุดลง(สุภรทา วรณพิน, 2532 : 55) ในกรณีต่อไปนี้

1. เมื่อเจ้าผู้ปกครองรัฐเสียชีวิตโดยไม่มีทายาท แม้ว่ากฎหมายฮินดูจะอนุญาตให้บุตรบุญธรรมเป็นทายาทได้ แต่ลอร์ด ดัลเฮาสีอ้างว่าการเป็นทายาทบุญธรรมเป็นทายาทนั้นต้องได้รับความเห็นชอบจากอังกฤษ
2. ให้ยกเลิกตำแหน่งนะวาบหรือราชาซึ่งเป็นตำแหน่งปกครองของรัฐต่าง ๆ ที่ไม่มีทายาทสืบสกุล
3. เมื่อรัฐใดปกครองไม่เป็นธรรม หรือบริหารงานอย่างผิดพลาด

ลอร์ด ดัลเฮาสี แบ่งรัฐฮินดูในอินเดียแบ่งออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. รัฐที่ไม่ได้เป็นเมืองขึ้นและไม่เคยเป็นเมืองขึ้นของอังกฤษ
2. รัฐที่เป็นเมืองขึ้นของอังกฤษ
3. รัฐที่ถูกสร้างขึ้นหรือคงอยู่โดยการอนุญาตของอังกฤษ ซึ่งรัฐในประเภทสุดท้ายนี้ การสืบทอดตำแหน่ง (บัลลังก์) โดยบุตรบุญธรรมเป็นสิ่งต้องห้าม ซึ่งลอร์ด ดัลเฮาสีไม่ได้คำนึงถึงกฎหมายฮินดูที่ให้ความชอบธรรมในการขึ้นครองราชย์ของบุตรบุญธรรมของผู้ปกครอง ซึ่งเขาได้ผนวกรัฐ สัตถระ ชัมบัลปุร ซานสี และนัคปุร เข้าเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรอังกฤษ การผนวกรัฐของลอร์ด ดัลเฮาสีมีรายละเอียดดังนี้

สัตถระ : สัตถระเป็นรัฐที่ตั้งอยู่ระหว่างเส้นทางการเชื่อมต่อระหว่างศูนย์บัญชาการที่สำคัญของอังกฤษในอินเดีย 3 แห่ง คือ กัลกัตตา มัทราส และบอมเบย์ ที่สำคัญคือเป็นที่ประทับของราชาชาห์จี มหารัจ (Raja Shaji Maharaj) ผู้สืบเชื้อสายมาจากตระกูลของคิวกี ราชาชาห์จี มหารัจสิ้นพระชนม์ในปี ค.ศ. 1848 โดยก่อนหน้านั้นพระองค์ได้รับบุตรบุญธรรมนามว่า เวนกัท ราว (Venkath Rao) ให้เป็นผู้สืบทอดบัลลังก์ แต่ลอร์ด ดัลเฮาสีพิจารณาว่ารัฐสัตถระ

²⁴ ตามความหมายแล้ว หมายถึง หลักการของการสิ้นสุด

เป็นรัฐที่ถูกสร้างขึ้นและเป็นประเทศราชของอังกฤษ ดังนั้นเขาจึงได้ประกาศว่าการให้บุตรบุญธรรมสืบราชบัลลังก์เป็นสิ่งที่ไม่ชอบธรรม เพราะไม่ได้รับการอนุญาตจากอังกฤษ ในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 1848 คณะกรรมการการเมืองและการทหารของสภาผู้แทนราษฎรไม่ยอมรับการผนวกรัฐสัตตละ แต่ผลจากการประชุมของสภาผู้แทนราษฎรในวันที่ 3 มกราคม ค.ศ. 1849 ได้เปลี่ยนแปลงคำตัดสินของคณะกรรมการ ตักเกอร์ (Tucker) ยืนยันว่าการผนวกดินแดนจะกลายเป็นแหล่งของความอ่อนแอของอาณาจักรโดยการทำให้อิทธิพลด้านศีลธรรมของอังกฤษที่มีต่อประชาชนพื้นเมืองอ่อนแอลง แต่การประท้วงของเขาไร้ผล ฮูม (Hume อ้างถึงใน Bearce, 1982 : 208) ประกาศว่า “การผนวกสัตตละเป็นชัยชนะของอำนาจที่มีความชอบธรรม” ซึ่งทางรัฐสภาอังกฤษก็ยอมรับการผนวกสัตตละ แต่การผนวกรัฐสัตตละก็เป็นเหตุการณ์ที่ทำร้ายจิตใจของชาวอินเดียเช่นกัน โลว์ (Low อ้างถึงใน Thompson and Garratt, 1934 : 401) ซึ่งเป็นหนึ่งในสมาชิกสภาของดัลเฮาสีกล่าวว่า “ความมั่นใจของพันธมิตรพื้นเมืองของเราถูกเขย่าขวัญโดยการผนวกรัฐสัตตละ เมื่อข้าพเจ้าเดินทางไปมัลวาในปี ค.ศ. 1850 ฉันได้พบกับคนที่คุ้นเคยกัน พวกเขาเหล่านี้พูดถึงกรณีของสัตตละอย่างมาก และข้าพเจ้าได้พบว่าคนอินเดียที่พูดถึงเรื่องนี้ถามคำถามเดียวกันว่า “ราชาแห่งสัตตละกระทำความผิดอันใด รัฐของเขาจึงถูกอังกฤษผนวก”

นัคปุร : นัคปุรเป็นรัฐที่ตั้งอยู่ระหว่างเส้นทางการเชื่อมต่อระหว่างศูนย์บัญชาการที่สำคัญของอังกฤษในอินเดีย 3 แห่ง คือ กัลกัตตา มัทราส และบอมเบย์เช่นเดียวกับรัฐสัตตละ และการเดินทางไปยังเบร์ฮัมต้องใช้เส้นทางผ่านนัคปุร ซึ่งสร้างความสนใจให้กับอังกฤษ หลังจากราชาราหุจี (Raja Raghuji) สิ้นพระชนม์ในปี ค.ศ. 1853 โดยไม่มีรัชทายาทสืบบัลลังก์ ลอร์ดดัลเฮาสีจึงผนวกนัคปุรเข้าเป็นส่วนหนึ่งของอังกฤษ ทอมสัน และการราต (Thomson and Garratt, 1934 : 401) กล่าวว่า “การผนวกนัคปุรไม่เพียงจะเพิ่มรายได้ของอังกฤษอีก 40 แลครูปี้ แต่ยังได้รวบรวมดินแดนที่กระจัดกระจายให้เป็นปึกแผ่น เพิ่มความแข็งแกร่งทางการทหาร ผลประโยชน์ทางการค้าและทรัพยากร และทำให้สถานการณ์ของอังกฤษมั่นคงขึ้น”

ชานสี : ชานสีเป็นรัฐที่เปชวาร์แห่งมาราธายกให้กับอังกฤษในปี ค.ศ. 1817 ในสมัยของลอร์ดเฮสติงส์ เขาได้ให้ ราว รามชานดรา (Rao Ramchandra) ขึ้นครองบัลลังก์แห่งชานสี ในปี ค.ศ. 1853 กันการ์ฮาร์ ราว (Gangarhar Rao) ราชาแห่งชานสีสิ้นพระชนม์ ก่อนหน้านี้เขาได้

รับอนันต์ ราว (Anand Rao) เป็นบุตรบุญธรรมและให้เป็นทายาทสืบบัลลังค์ แต่ลอร์ด ดัลเฮาสีไม่เห็นชอบและได้ประกาศการผนวกชานสีเข้าเป็นส่วนหนึ่งของอังกฤษ

ชัมบัลปูร : ชัมบัลปูรถูกผนวกเข้าเป็นส่วนหนึ่งของอังกฤษ หลังจากราชานารายาน สิงห์ (Narayan Singh) เสียชีวิตในปี ค.ศ.1850 โดยไม่มีรัชทายาทสืบบัลลังค์

นอกจากการใช้ “ดอค-ทรีน ออฟ แล็ดพซ” กับรัฐที่ไม่มีทายาทสืบราชบัลลังค์แล้ว ลอร์ด ดัลเฮาสียังใช้ “ดอค-ทรีน ออฟ แล็ดพซ” ในการยุติตำแหน่งและเงินบำนาญที่มอบให้กับผู้ปกครองรัฐพื้นเมืองอินเดียที่ยอมสละอำนาจการปกครองให้กับอังกฤษ โดยรับเงินบำนาญเป็นการตอบแทน เขายังตัดสินใจยุติการให้เงินบำนาญกับผู้ปกครองที่เสียชีวิตที่ไม่มีทายาทสืบทอด ซึ่งจะเห็นได้จากในกรณีของ บาจิ ราวที่ 2²⁵ เสียชีวิตในปี ค.ศ. 1852 โดยไม่มีทายาทสืบสกุล แต่เขามีบุตรบุญธรรมชื่อดอนดู พันต์ (Dhondu Pant) หรือเป็นที่รู้จักกันคือนานา ซาฮิบ (Nana Shahib) ลอร์ด ดัลเฮาสี (Dalhousi อ้างถึงใน Thompson and Garratt, 1934 : 413) ตัดสินใจยุติการให้เงินบำนาญแก่ นานา ซาฮิบ โดยให้เหตุผลว่า “ในสามสิบสามปีที่ผ่านมาบาจิ ราวได้รับเงินเป็นจำนวนมากกว่า 2.5 ล้านปอนด์ ซึ่งเขาไม่มีหน้าที่การทำงานอะไร ไม่มีบุตรชาย แต่เขาได้ทำพินัยกรรมยกมรดกเป็นจำนวน 28 แลครูปี้ให้กับครอบครัว ดังนั้นผู้อื่นไม่สามารถอ้างสิทธิในเงินบำนาญนี้ได้” หลังจากนั้นราชาแห่งตันจอร์ก็ประสบปัญหาเช่นเดียวกัน เมื่อราชาศิวจีแห่งตันจอร์เสียชีวิตในปี ค.ศ. 1855 ลอร์ด ดัลเฮาสี ตัดสินใจยกเลิกตำแหน่งราชาแห่งตันจอร์และเข้าปกครองตันจอร์โดยตรง นอกจากนี้ระบอบแห่งคาร์เนติกก็ตกเป็นเหยื่อของ “ดอค-ทรีน ออฟ แล็ดพซ” อีกคนหนึ่ง หลังจากที่มูห์หมัด เกาส์ (Muhammad Ghaus) เสียชีวิตในปี ค.ศ. 1855 ลอร์ด ดัลเฮาสีตัดสินใจยกเลิกตำแหน่งระบอบแห่งคาร์เนติก

²⁵ หลังสงครามระหว่างอังกฤษกับมาราธาครั้งที่ 3 สิ้นสุดลงในปี ค.ศ. 1818 มาราธาเป็นฝ่ายพ่ายแพ้ อังกฤษได้ล้มเลิกตำแหน่งเปชวาร์ โดยให้เงินบำนาญจำนวน 8 แลครูปี้ต่อปี ให้กับบาจิ ราวที่ 2 เป็นการตอบแทน และให้บาจิ ราวที่ 2 อาศัยอยู่ที่บิฑู (Bithur) ใกล้กับกานปูร (Kanpur)

ในขณะเดียวกัน “ดอค-ทริน ออฟ แล้ฟซ” ยังถูกนำมาใช้ผนวกดินแดน ยุติตำแหน่งยศศักดิ์ และเงินบำนาญ หลักการดังกล่าวยังถูกใช้ผนวกรัฐที่ประสบความล้มเหลวในการปกครองซึ่งเป็นกรณีที่เกิดขึ้นกับรัฐอูฐ นับตั้งแต่สนธิสัญญา ค.ศ. 1801 อูฐกลายเป็นรัฐในอารักขาของอังกฤษ โดยนะวาบแห่งอูฐจะเป็นผู้บริหารกิจการภายในรัฐ แต่ในทางปฏิบัตินะวาบไม่มีอำนาจที่แท้จริงและไม่สามารถตัดสินใจในดำเนินการในเรื่องสำคัญ โดยปราศจากความเห็นชอบจากผู้แทนราชการอังกฤษที่ประจำอยู่ที่ราชสำนัก นอกจากนี้นะวาบยังต้องให้กองทัพอังกฤษประจำการในอูฐและเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายทั้งหมดของกองทัพอังกฤษ ปัจจัยเหล่านี้ทำให้รัฐอูฐตกอยู่ในสภาพของความวุ่นวายและการบริหารงานที่ผิดพลาด จนประชาชนต้องประสบกับความเดือดร้อน ในปี ค.ศ. 1849 ลอร์ด ดัลเฮาสีได้สั่งให้ผู้พันสลีแมน (Colonel Sleeman) พร้อมกับเจ้าพนักงานอังกฤษและขุนนางในราชสำนักเดินทางไปตรวจสอบสถานการณ์ที่เกิดขึ้นและความเป็นอยู่ของประชาชน สลีแมนได้ส่งรายงานสถานการณ์ที่มาจากคำร้องเรียนของประชาชนไปยัง ลอร์ด ดัลเฮาสี รายงานฉบับดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงความน่ากลัว ความโหดร้าย การทุจริต และการกดขี่ข่มเหงของการปกครองในอูฐ ทหารของนะวาบประมาณ 7,000 นายที่ไม่ได้รับเงินเดือนตรงเวลา ได้กดขี่ข่มเหงประชาชนและแย่งชิงทรัพย์สินและสิ่งมีค่าที่สามารถหาได้ สิ่งเหล่านี้กลายเป็นสิ่งที่เลวร้ายที่สุด ที่ดินที่อุดมสมบูรณ์ถูกทอดทิ้ง ปากกลายเป็นที่ใช้หลบซ่อน และในปี ค.ศ. 1854 ผู้พันเอาท์รัม²⁶ (Colonel Outram) ได้เสนอรายงานอีกฉบับซึ่งได้รายงานสถานการณ์ที่คล้ายกับฉบับแรก คือ ไม่มีการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ จากรายงานที่ได้รับลอร์ด ดัลเฮาสีเตรียมการที่จะจัดการปัญหาที่เกิดขึ้นโดยเข้ายึดอำนาจการปกครองรัฐอูฐโดยตรง โดยให้กษัตริย์แห่งอูฐดำรงตำแหน่งกษัตริย์ต่อไปเพื่อตอบแทนความภักดีที่พระองค์มีต่ออังกฤษ แต่ถ้ากษัตริย์แห่งอูฐไม่เห็นด้วยกับแนวคิดดังกล่าวสนธิสัญญา ค.ศ. 1801 จะไม่มีผลบังคับใช้ กษัตริย์แห่งอูฐจะต้องเผชิญปัญหาด้วยตนเอง สภาผู้อำนวยการอนุมัติการผนวกรัฐอูฐเข้าเป็นส่วนหนึ่งของอังกฤษ ซึ่งถูกผนวกเข้าเป็นส่วนหนึ่งของอังกฤษอย่างเป็นทางการในวันที่ 13 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1856 ดังนั้นจึงเป็นการสิ้นสุดของรัฐอูฐ ส่วนกษัตริย์วาจิด อาลี (Wajid Ali) แห่งอูฐได้รับเงินบำนาญเป็นจำนวน 15 แลครูปต่อปี แม้ว่าผู้พันสลีแมนจะต่อต้านการผนวกอูฐ และได้เขียนเตือนไปยังลอร์ด ดัลเฮาสีว่าการผนวกอูฐเป็นสิ่งที่ไม่คุ้มค่าและจะนำไปสู่การต่อต้าน

²⁶ เป็นผู้แทนราชการอังกฤษที่ประจำการอยู่ที่ลัคเนาต่อจากผู้พันสลีแมนในปี ค.ศ. 1854

ของทหารซีปอย ซึ่งสตีแมนมองว่ารัฐพื้นเมืองอินเดียเป็นกำแพงกั้นคลื่น (การต่อต้านจากคนอินเดีย) และเมื่อรัฐเหล่านี้สิ้นสุดลงอังกฤษจะขึ้นอยู่กับความเมตตาของทหารซีปอย ซึ่งจะไม่อยู่ภายใต้การควบคุมของเรา(อังกฤษ)เสมอ ผู้พันสตีแมนแนะนำให้อังกฤษเข้าปกครองรัฐอูฐในนามของกษัตริย์แห่งอูฐ (Sleeman, 1858 : 353-393 อ้างถึงใน Ashraf, 1958 : 69) การผนวกอูฐเนื่องจากความผิดพลาดในการปกครองได้รับการวิพากษ์วิจารณ์มาก มาจุมดาร์ ไรเซาตุรี และดัตตา (Majumdar, Raychaudhri and Datta, 1963 : 770) กล่าวว่า “การบริหารงานและการปกครองที่ผิดพลาดจนเป็นเหตุให้รัฐอูฐถูกผนวกโดยอังกฤษเป็นความรับผิดชอบของโดยตรงของอังกฤษ เพราะอังกฤษมีส่วนทำให้รัฐอูฐประสบปัญหาในการบริหารเนื่องจากระบบพันธมิตรในสังกัด และการแทรกแซงกิจการภายในของอังกฤษ” เคย์ (Kaye, 1966 : 242) กล่าวสนับสนุนเหตุผลนี้ว่า “กษัตริย์แห่งอูฐไม่มีอำนาจเพียงพอที่จะปกครองอย่างเด็ดขาด ซึ่งเขาได้ปล่อยให้เหตุการณ์ดำเนินไปตามเวลาจนจมปลักอยู่ในวังวนของความเลวร้ายที่ไม่อาจแก้ไขได้ ระบุว่าต้องปกครองตามคำแนะนำของพวกกาฝากที่คอยเก็บเกี่ยวผลประโยชน์เพื่อตนเอง²⁷ ระบุว่าประสบปัญหาจากระบบสองรัฐบาล คือ ระบุว่าและผู้แทนราชการอังกฤษ ดังนั้นจึงไม่น่าแปลกใจเลยที่ความสับสนวุ่นวายจะเกิดขึ้นทั่วทุกหนแห่ง” จากระบบพันธมิตรในสังกัดระบุว่าต้องรับผิดชอบต่อค่าใช้จ่ายของทหารอังกฤษที่ประจำการอยู่ในอูฐ ซึ่งค่าใช้จ่ายนี้เพิ่มสูงขึ้นอยู่ตลอดจนกระทบต่อการบริหารงานภายในรัฐ การผนวกรัฐอูฐทำให้อังกฤษได้ประโยชน์มากกว่าเสีย ซึ่งลอร์ด ดัลเฮาสี (Dalhousie อ้างถึงใน Bhatnagar, 1968 : X) ได้เปิดเผยอย่างมีความสุขว่า “พระราชินีของเรามีไพร่ฟ้าประชาชนเพิ่มขึ้นอีก 5,000,000 คนพร้อมกับรายได้อีก 13,000,000 ปอนด์ซึ่งมากกว่าที่พระองค์เคยได้รับ ดังนั้นการผนวกรัฐอูฐจึงเป็นการสิ้นสุดลงของรัฐที่จงรักภักดีต่ออังกฤษเสมอมา มูน (Moon, 1989 : 652) กล่าวว่าเกี่ยวกับความรู้สึกของประชาชนในอูฐว่า “มีน้อยคนนักที่จะเข้าใจว่าทำไมกษัตริย์ที่อ่อนแอ ซึ่งปฏิบัติตามคำสั่งของอังกฤษอย่างดีมาโดยตลอด และไม่ได้ทำร้ายอังกฤษถึงถูกยึดอำนาจ พระองค์ไม่ได้ปกครองแบบเผด็จการ แม้ว่าพระองค์จะมีความหย่อนยานในการปกครองบ้านเมืองแต่มันก็ได้มากไปกว่าความเคียดแค้นที่พวกเขามีต่ออังกฤษที่ยึดอำนาจของกษัตริย์แห่งอูฐ” นอกจากนี้ลอร์ด ดัลเฮาสียังได้ผนวกดินแดนแทนการจ่ายหนี้ เห็นได้จาก

²⁷ หมายถึง อังกฤษ

กรณีของเบร์ร²⁸ ซึ่งเป็นแหล่งปลูกฝ้ายขนาดใหญ่ที่ป้อนวัตถุดิบให้โรงงานอุตสาหกรรมของ อังกฤษที่เมืองแมนเชสเตอร์ (Manchester) เบร์รถูกผนวกเป็นส่วนหนึ่งของอังกฤษในปี ค.ศ. 1853 แทนการจ่ายหนี้สินของนิซามที่เกิดขึ้นจากค่าบำรุงกองทัพอังกฤษที่ประจำการในไฮเดอราบาด อินเนส (Innes อ้างถึงใน Majumdar, Raychaudhri and Datta, 1963 : 767) กล่าวว่า “ผู้ที่ดำรงตำแหน่งข้าหลวงใหญ่ก่อนหน้าลอร์ด ดัลเฮาสีจะหลีกเลี่ยงการผนวกดินแดนเท่าที่เป็นไปได้ แต่ลอร์ด ดัลเฮาสีจะผนวกดินแดนถ้าเขาสามารถกระทำได้โดยชอบธรรม” เราอาจจะกล่าวได้ว่าลอร์ด ดัลเฮาสีเป็นผู้ใช้นโยบายผนวกดินแดนได้อย่างสมบูรณ์แบบ

ลอร์ด ดัลเฮาสีมองว่าวัฒนธรรมอินเดียเป็นสิ่งที่ล้าหลังและหมดยุคสมัย เขาเชื่อว่า ความสูงส่งทางการเมืองและการทหารของอังกฤษเป็นหลักสำคัญในการดำเนินนโยบายในอินเดีย ส่วนสถานภาพของจักรพรรดิโมกุลก็ไม่ได้เป็นอันตรายต่อสถานภาพของอังกฤษในอินเดียอีกต่อไป แต่การย่ำแย่และการสั่นคลอนของจักรพรรดิโมกุลอาจจะสร้างปัญหาให้กับอังกฤษ เขาจึงมีความคิดที่จะทำให้อังกฤษมีอำนาจทั้งในนามและการปฏิบัติ วิธีการเดียวที่จะบรรลุผลคือ การล้มเลิกราชวงศ์โมกุลพร้อมทั้งตำแหน่งปัดชาห์ (Padshah) ลอร์ด ดัลเฮาสี มีความคิดเห็นพ้องกันกับ เมตคัลเฟในการทำให้จักรพรรดิบาฮาดูร์ ซาห์ครองบัลลังค์ต่อไปจนพระองค์สิ้นพระชนม์ ซึ่งช่วงระยะเวลาของการเปลี่ยนแปลงที่เหมาะสมที่สุดคือการขึ้นครองราชย์ของจักรพรรดิองค์ใหม่ โดยที่เจ้าชายฟิครูดดีนรัชทายาทของจักรพรรดิบาฮาดูร์ ซาห์จะไม่ได้รับการยอมรับให้เป็นรัชทายาท การสิ้นพระชนม์ของจักรพรรดิบาฮาดูร์ ซาห์จะทำให้ตำแหน่งจักรพรรดิจะถูกระงับ และผู้นำราชวงศ์จะมีลักษณะเป็นเจ้าชาย พระองค์จะไม่ได้รับอนุญาตให้มีสิทธิและอำนาจดังที่ปฏิบัติสืบต่อกันมา และจะได้รับการปฏิบัติเสมือนกับเจ้าชายองค์อื่น ๆ พระองค์จะถูกบังคับให้ออกจากพระราชวังที่เดลีพร้อมกับข้าราชการบริพาร โดยที่ผู้นำราชวงศ์จะอาศัยอยู่ที่พระราชวังที่กุตูป (Qutub) แทน ข้อเสนอของลอร์ด ดัลเฮาสีเป็นที่ถกเถียงกันมากระหว่างสภาผู้ช่วยการและสภาควบคุม สภาผู้ช่วยการไม่เห็นด้วยกับข้อเสนอของลอร์ด ดัลเฮาสี เพราะเกรงว่าจะสร้างความไม่พอใจแก่มุสลิมในอินเดีย แต่สภาควบคุมกลับเห็นชอบกับข้อเสนอของลอร์ด ดัลเฮาสี แต่หลังจากการพิจารณากับสภา

²⁸ ซึ่งเป็นดินแดนที่อยู่ในอาณาเขตของนิซามแห่งไฮเดอราบาด

บริหารข้าหลวงใหญ่แล้ว ลอร์ด ดัลเฮาสีมีเงื่อนไขที่จะตกลงกับเจ้าชายพัครุดดิน (Foreign Department, Political Consultations, 1852 : 54 อ้างถึงใน Panikkar, 1968 : 177) ที่สำคัญดังนี้

1. เจ้าชายพัครุดดินจะได้รับการยอมรับเป็นจักรพรรดิต่อจากจักรพรรดิบาฮาตุรชาห์ที่ 2
2. พระองค์จะไม่ถูกบังคับให้ออกจากพระราชวังที่เดลี แต่พระองค์จะออกไปอยู่ที่พระราชวังที่ถูบด้วยความสะดวกใจ
3. พระองค์จะพบกับข้าหลวงใหญ่ด้วยสถานภาพที่เท่าเทียมกัน

เจ้าชายพัครุดดินตกลงตามข้อเสนอของลอร์ด ดัลเฮาสี รวมถึงให้อังกฤษเข้าครอบครองพระราชวังที่เดลี และสิทธิต่าง ๆ ของจักรพรรดิโมกุล (Court of Directors (letter), 1852 อ้างถึงใน Panikkar, 1968 : 173) แต่เจ้าชายพัครุดดินกลับสิ้นพระชนม์อย่างกะทันหันในวันที่ 10 กรกฎาคม ค.ศ. 1856 ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้อังกฤษพิจารณานาคตของราชวงศ์โมกุลอีกครั้งหนึ่ง ในช่วงนี้ลอร์ด แคนนิงขึ้นดำรงตำแหน่งข้าหลวงใหญ่ต่อจากลอร์ด ดัลเฮาสี เขาได้ตกลงกับมิรซา กุเวช (Mirza Quwaish) ว่าอังกฤษจะยอมรับการสืบทอดตำแหน่งของเขา ถ้าเขายอมละทิ้งตำแหน่งและพระราชวัง ซึ่งเขาจะได้รับการแต่งตั้งเป็นเจ้าฟ้าและผู้นำตระกูลติมูร์ (His Royal Highness Prince) โดยได้รับเงินค่าใช้จ่ายจำนวน 15,000 รูปีต่อเดือน (Foreign Department, Political Consultations, 1856 : 183 อ้างถึงใน Panikkar, 1968 : 178) จากการกระทำนี้แสดงให้เห็นว่าทางรัฐบาลอังกฤษมองว่าตำแหน่งของจักรพรรดิโมกุลไม่มีความจำเป็นต่อสถานการณ์ทางการเมืองในอินเดียอีกต่อไป จักรพรรดิบาฮาตุร ชาห์ถึงกับรำพันว่าอาณาจักรโมกุลจะสิ้นสุดลงพร้อมพระองค์ และจะไม่มีอาณาจักรและผู้สืบทอดต่อจากพระองค์ พระองค์มองว่ารัฐบาลอังกฤษตั้งใจที่จะทำลายราชวงศ์ โมกุล (Spear, 1991 : 178) ปัญหาต่อจากนี้คือการตัดสินใจเกี่ยวกับราชวงศ์โมกุลตั้งนั้นลอร์ด แคนนิงเพียงแค่ดำเนินการขั้นสุดทำที่ทำให้ราชวงศ์โมกุลสิ้นสุดลงบนเวทีการเมืองอินเดีย ซึ่งอังกฤษได้เริ่มกระบวนการลดและยุติบทบาทของจักรพรรดิโมกุลบนเวทีการเมืองอินเดียเรื่อยมาตั้งแต่ในสมัยของลอร์ด เวลส์ลีย์ จนกระทั่งโคกนาฏกรรมในปี ค.ศ. 1857 เป็นโอกาสและเหตุผลอันชอบธรรมที่จะทำให้ราชวงศ์โมกุลสิ้นสุดลงในทัศนของนักล่าอาณานิคม

เหตุการณ์ที่สำคัญที่เกิดขึ้นอีกเหตุการณ์หนึ่ง คือ การออกพระราชบัญญัติปกครองอินเดีย ค.ศ. 1853 ซึ่งมีรายละเอียดสำคัญ (Chhabra, 1981 : 218) ดังนี้

1. บริษัทอินเดียตะวันออกของอังกฤษได้รับอนุญาตให้ดูแลรายได้และอาณาเขตในอินเดีย โดยมีระยะเวลาขึ้นอยู่กับการตัดสินใจของรัฐสภาอังกฤษ ไม่ใช่มีระยะเวลา 20 ปีเหมือนพระราชบัญญัติฉบับก่อน
2. รัฐบาลอังกฤษเป็นผู้กำหนดเงินเดือนของสมาชิกสภาควบคุม เลขาธิการ และพนักงานคนอื่น ๆ แต่บริษัทเป็นผู้จ่าย
3. จำนวนสมาชิกสภาผู้ว่าการถูกลดจาก 24 คน เหลือ 18 คน โดยสมาชิก 6 คนได้รับการแต่งตั้งโดยกษัตริย์แห่งอังกฤษ

สาระสำคัญของพระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ ไม่มีการกำหนดระยะเวลาที่ชัดเจน ซึ่งหมายความว่ารัฐบาลอังกฤษสามารถเข้ายึดครองกิจการของบริษัทอินเดียตะวันออกของอังกฤษได้ทุกเวลา สถานภาพของประธานสภาควบคุมเพิ่มขึ้นในขณะที่สถานภาพของสภาผู้ว่าการลดลง ซึ่งเห็นได้จากจำนวนสมาชิกที่ลดลงเหลือเพียง 18 คน พระราชบัญญัติฉบับนี้ค่อนข้างจะเป็นการปูทางเพื่อการเข้ายึดกิจการของบริษัทอินเดียตะวันออกของอังกฤษโดยรัฐบาลอังกฤษ

โกคเฮล (Gokhale, 1982 : 221-222) กล่าวว่า “ลอร์ด ดัลเฮาสี มีความคิดเห็นที่ว่า การดำเนินนโยบายอย่างชาญฉลาดรัฐบาลอังกฤษไม่ควรละทิ้งหรือเพิกเฉยโอกาสที่เหมาะสมของการได้ดินแดนแห่งรายได้ ลอร์ด เวสลีย์และลอร์ด เฮสติงส์ได้สร้างความยิ่งใหญ่ของอังกฤษต่อรัฐพื้นเมืองด้วยการทำสงครามและการใช้ระบบพันธมิตรในสังกัด ดังนั้นจึงเป็นงานสำหรับลอร์ด ดัลเฮาสีที่จะเปลี่ยนสถานภาพของอังกฤษให้เป็นผู้มีอำนาจอธิปไตยอันชอบธรรมในอินเดีย” ในสมัยของลอร์ด ดัลเฮาสีอาณาจักรอังกฤษถึงจุดสูงสุดของสงบสุข อำนาจ และความรุ่งเรือง อาณาเขตของอาณาจักรอังกฤษขยายออกไปอย่างกว้างไกล พรหมแดนของอังกฤษขยายถึงอิสตันบูลทางตะวันออกเฉียงเหนืออิวะรัตีทางตะวันออกเฉียงใต้ ความสงบสุขเกิดขึ้นทั่วทุกสารทิศ (Lyal, : 330)

กบฏชีปอย

ในปี ค.ศ. 1857 เกิดเหตุการณ์สำคัญที่สุดเหตุการณ์หนึ่งในประวัติศาสตร์อินเดีย คือ การที่ชาวอินเดียลุกขึ้นต่อสู้กับอังกฤษ เหตุการณ์ดังกล่าวก่อให้เกิดความสูญเสียต่อทั้งฝ่ายอังกฤษและอินเดียอย่างมาก และยังก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่สำคัญในอินเดีย ในเหตุการณ์ครั้งนี้มีการเรียกต่างกันไปอาทิเช่น คนอังกฤษเรียกว่า “กบฏของอินเดีย” “กบฏของมุสลิม” “สงครามชีปอย” แหล่งข้อมูลของอังกฤษเรียกว่า “ความไม่สงบทางการเมืองทหาร” ส่วนราชเซียซึ่งมีความสนใจต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเรียกว่า “สงครามประชาชนเพื่อปลดแอกอินเดียจากผู้รุกรานต่างชาติ” รายงานทางการเมืองทหารของอังกฤษเรียกว่า “กบฏชีปอย” หรือ “การกบฏใหญ่” (Khan, 1983 : 46) ในขณะที่ฝ่ายอินเดียเรียกว่า “การก่อกบฏ” หรือ “สงครามต่อสู้เพื่ออิสรภาพครั้งแรก” นักวิชาการหลายท่านให้ทัศนะที่แตกต่าง บางท่านมีความคิดเห็นว่าการกบฏครั้งนี้เป็นการกบฏ แต่บางท่านว่าเป็นการต่อสู้เพื่ออิสรภาพ อาทิเช่น ลอว์ลินสันเชื่อว่าเหตุการณ์ครั้งนี้ไม่ใช่การก่อกบฏ ซึ่งเขา (Rawlinson, 1948 : 103) กล่าวว่า “มันคงจะผิดถ้าจะพูดว่าเหตุการณ์ครั้งนี้เป็นการก่อกบฏ เพราะในขณะนั้นชาตินิยมยังไม่เป็นปัจจัยสำคัญในการเมืองอินเดีย” นอร์ตัน (Norton อ้างถึงใน Khan, 1983 : 46) กล่าวว่า “การกบฏที่เกิดขึ้นของคนอินเดียเป็นการปลดแอกอินเดียจากการปกครองของต่างชาติ” ทอมสัน และ การาต (Thompson and Garratt, 1934 : 436) กล่าวว่า “เหตุการณ์ครั้งนี้เป็นการกบฏที่ถูกมองว่าเป็นการปฏิวัติทางการเมือง ทหาร หรือเป็นการเรียกร้องสิทธิทางทรัพย์สินและอภิสิทธิ์โดยบรรดาเจ้าชายในอินเดียและเจ้าของที่ดินที่สูญเสียอำนาจ และพยายามฟื้นฟูอำนาจของราชวงศ์โมกุล จากแง่มุมต่าง ๆ เหตุการณ์ในครั้งนี้มีลักษณะที่ไม่ขยายวงกว้างไปทั่วอินเดีย โดยถูกจำกัดอยู่บริเวณตอนเหนือของอินเดียเท่านั้น และไม่ได้มีการเตรียมการล่วงหน้า” มาจุมดาร์ ไชชาดური และดัตตา (Majumdar, Raychaudhuri and Datta, 1963 : 720) กล่าวว่า “เหตุการณ์ครั้งนี้เป็นการลุกขึ้นต่อสู้ทางการเมืองโดยอาศัยโอกาสที่เกิดจากความไม่พอใจของบรรดาเจ้าชายและเจ้าของที่ดินที่เสียผลประโยชน์จากระบบการเมืองใหม่” มาอินุดดีน ข่าน (Khan, 1984 : 46) กล่าวว่า “ลักษณะของเหตุการณ์ครั้งนี้เป็นสงครามเพื่ออิสรภาพ” และมีลักษณะเป็นชาตินิยมที่รวมคนในอินเดียเข้าด้วยกัน เหตุผลในการสนับสนุนแนวคิดนี้ คือ จักรพรรดิโมกุลซึ่งได้รับการยอมรับให้เป็นผู้มีอำนาจอธิปไตยอันชอบธรรมในการเป็นผู้นำสูงสุดในอินเดียกลายเป็นผู้นำในการต่อสู้ เห็นได้จากการที่ทหารชีปอยจับอาวุธ

ขึ้นต่อสู้กับอังกฤษ และเคลื่อนพลมายังเมืองเดลีซึ่งเป็นที่ประทับของจักรพรรดิโมกุลเพื่อให้พระองค์เป็นผู้นำในการต่อสู้ และเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นครั้งนี้มีลักษณะเป็นการก่อกบฏชาติมากกว่าการกบฏ เพราะมีพลเรือนจำนวนมากเข้าร่วมในการต่อสู้” เราอาจจะกล่าวได้ว่าเหตุการณ์ครั้งนี้เกิดขึ้นจากความไม่พอใจของทหารที่ปอยซึ่งได้ก่อกบฏขึ้น แต่การกบฏที่เกิดขึ้นนี้ได้พัฒนาและขยายออกไปยังเมืองอื่น โดยมีผู้ที่เสียผลประโยชน์ทั้งทางการเมืองและเศรษฐกิจ และผู้ที่ไม่พอใจอังกฤษอาศัยโอกาสดังกล่าวเข้าร่วมในการต่อสู้กับอังกฤษจนการต่อสู้ขยายไปเป็นการต่อสู้เพื่ออิสรภาพและโค่นล้มอำนาจของอังกฤษในอินเดีย เหตุการณ์ครั้งนี้เกิดจากปัจจัยหลายประการและความไม่พอใจที่สั่งสมอยู่ในสังคมอินเดียเป็นระยะเวลาอันยาวนานจนระเบิดออกในปี ค.ศ. 1857 ปัจจัยที่สำคัญที่นำไปสู่เหตุการณ์ในครั้งนี้ได้แก่

1. ปัจจัยทางการเมือง

ชัยชนะของอังกฤษในสมรภูมิมิลาสตีในปี ค.ศ. 1757 ทำให้อังกฤษได้ที่ฐานมั่นสำคัญในเบงกอล ซึ่งกลายเป็นฐานที่มั่นสำคัญในการขยายอำนาจอังกฤษ ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1757-1818 อังกฤษได้ขยายอำนาจออกไปโดยทำสงครามปราบกลุ่มที่เป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงของอังกฤษมากที่สุด คือ ไฮดาร์ อาลีและสุลต่านติปูแห่งไมซอร์ กูร์ข่า และมาราธา นอกจากการขยายอำนาจโดยการทำสงครามแล้วอังกฤษยังสร้างหลักการขึ้นมาเพื่อควบคุมรัฐที่เป็นภัยคุกคามน้อยที่สุด หรือรัฐที่แพ้สงคราม คือ การใช้ระบบพันธมิตรในสังกัดในสมัยของลอร์ด เวลส์ลีย์ การขยายอำนาจของอังกฤษพัฒนาถึงจุดสูงสุดในสมัยลอร์ด ดัลเฮาสี ซึ่งเขาได้วางหลักการที่เรียกว่า “ดอค-ทรีน ออฟ แลพซ” ขึ้น และได้ผนวกรัฐที่ไม่สามารถบรรลู่เงื่อนไขของหลักการนี้ได้ การดำเนินนโยบายของลอร์ด ดัลเฮาสีทำให้บรรดาผู้ปกครองขุนนาง ซามินดาร์ (Zamindar) รู้สึกไม่ปลอดภัยในตำแหน่ง ยศ และฐานะของพวกเขา นโยบายของอังกฤษสร้างความไม่พอใจไปต่อคนอินเดียโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่สูญเสียอำนาจและผลประโยชน์ หลังจากการผนวกรัฐพื้นเมืองอินเดียที่ตกเป็นเหยื่อของ “ดอค-ทรีน ออฟ แลพซ” ลอร์ด ดัลเฮาสีได้ก่อตั้ง “คณะกรรมการอินาม”²⁹ (Inam Commissions) ขึ้นในปี ค.ศ. 1852 เพื่อสืบหาเจ้าของที่ดินที่ไม่มีโฉนดแสดงกรรมสิทธิ์ ในกรณีที่เจ้าของที่ดินไม่มีโฉนดที่

²⁹ คณะกรรมการอินามมีหน้าที่สำรวจโฉนดแสดงกรรมสิทธิ์ของเจ้าของที่ดิน

ดินแสดงความเป็นเจ้าของที่ดินผืนนั้นจะถูกยึดเป็นของอังกฤษ และภายในระยะเวลา 5 ปี³⁰ มีประมาณ 20,000 ครอบครัวถูกเพิกถอนกรรมสิทธิ์ในที่ดิน สิ่งที่ถูกยึดสูญหายไปกลายเป็นเหตุผลสำคัญในการผูกมัดชาวอินเดียตั้งแต่ระดับผู้ปกครองจนถึงประชาชนร่วมกันต่อต้านอังกฤษ ผู้ปกครองกลัวการสูญเสียอำนาจการปกครอง ชามิดารกลัวการสูญเสียที่ดิน ผู้ที่ดำรงยศฐาบรรดาศักดิ์และรับเงินบำนาญกลัวการสูญเสียสิ่งดังกล่าว อาลี (Ali, 1965 : 131) ให้เหตุผลถึงปัจจัยทางการเมืองที่นำไปสู่เหตุการณ์ในปี ค.ศ. 1857 ว่าเป็น “ผลพวงมาจากการสูญเสียตำแหน่ง และหน้าที่การงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งชาวมุสลิม” เซอร์ ชัยยิด อะห์หมัด ข่าน (Khan, 1983 : 35) กล่าวว่า “ความตกต่ำทางการเมืองของมุสลิมเป็นสาเหตุที่สำคัญสาเหตุหนึ่งของการต่อสู้ในปี ค.ศ. 1857” การปกครองของอังกฤษทำให้ช่องว่างระหว่างผู้ปกครองกับผู้ถูกปกครองมีมาก เพราะคนอินเดียถูกกีดกันจากการมีส่วนร่วมในการปกครอง เช่นการไม่ได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งที่สำคัญทางการเมือง ผู้สูญเสียผลประโยชน์จากการกระทำของอังกฤษกลายเป็นผู้นำสำคัญในการต่อสู้กับอังกฤษ ได้แก่ อะห์หมัด อุลเลาะ (Ahmad Ullah) เมาวีแห่งฟัยซาบาด (Moulvi of Faizabad) นานา ซาฮิล ราว ซาฮิล (Rao Sahil) ตันเตีย โตปี (Tantia Topi) อาซิมุลเลาะ ข่าน (Azimullah Khan) รานีแห่งชานสี คันวารสิงห์ (Kunwar) ฟัยโรส ชาห์ (Fairoz Shah) (Thompson and Garratt, 1934 : 441)

2. ปัจจัยทางสังคม

ในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 18 อังกฤษได้แสดงทัศนคติที่เป็นมิตรต่อศาสนาและสังคมอินเดีย แต่หลังจากคริสต์ศตวรรษที่ 19 ทัศนคติดังกล่าวได้เปลี่ยนแปลงไปอังกฤษเริ่มที่จะเข้าแทรกแซงกิจการทางศาสนาและสังคมในอินเดีย และดำเนินการปฏิรูปโดยไม่คำนึงถึงความรู้สึกของประชาชนชาวอินเดีย (Ali, 1965 : 132) ในช่วงนี้การทำงานของคณะมิชชันนารีเพิ่มและขยายไปอย่างรวดเร็ว คนอินเดียจำนวนมากหันไปนับถือศาสนาคริสต์ด้วยการบังคับและการหลอกลวง เช่น ในเหตุการณ์ที่เกิดโรคระบาดขึ้นในปี ค.ศ. 1837 คณะมิชชันนารีพบว่า เป็นโอกาสอันดีที่จะใช้ประโยชน์จากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เด็กกำพร้าจำนวนมากถูกเปลี่ยนให้มานับถือศาสนาคริสต์ แมงเกิล (Mangles อ้างถึงใน Chabra, 1981 : 242)

³⁰ ก่อนปี ค.ศ. 1857

ประธานสภาผู้อำนวยการได้ประกาศอย่างเปิดเผยว่า “เป็นการเตรียมของพระเจ้าที่มอบ อาณาจักรที่ยิ่งใหญ่ในอินเดียให้กับอังกฤษเพื่ออภิมงคลของคริสต์ศาสนาจะโบกสะบัดด้วยชัยชนะจากจุดหนึ่งไปยังอีกจุดหนึ่ง ทุกคนต้องพยายามอย่างสุดความสามารถเพื่อไม่ให้มีการเสียเวลาในการสร้างผลงานที่ยิ่งใหญ่ในอินเดีย นั่นคือการทำให้นักอินเดียนับถือศาสนาคริสต์ การดำเนินงานของคณะมิชชันนารีก่อให้เกิดความรู้สึกกลัวว่าศาสนาของพวกเขา (คนอินเดีย) จะหายไป นอกจากนี้การปฏิรูปสังคมและศาสนาที่เกิดขึ้นส่งผลกระทบต่อความรู้สึกของคนอินเดียอย่างมาก โดยเฉพาะคนชั้นสูงซึ่งมองว่าอารยธรรมใหม่ที่อังกฤษนำเข้ามาทำให้สถานภาพของพวกเขาตกต่ำลง นโยบายของอังกฤษยังถูกสงสัยว่าต้องการทำให้คนอินเดียนับถือศาสนาคริสต์ ซึ่งเป็นก้าวแรกไปสู่การทำลายระบบวรรณะและจารีตประเพณีของชาวฮินดู การศึกษาแบบตะวันตกที่แพร่ขยายไปยังผู้ชายและผู้หญิง การสร้างทางรถไฟ และการวางสายโทรเลขกีดกร่อนอิทธิพลของพวกเขา เพราะเป็นการแสดงให้เห็นว่าชาวต่างชาติมีความรู้ที่พราหมณ์ไม่สามารถรู้ได้ พวกพราหมณ์มองว่าแม่น้ำคงคาและดินแดนศักดิ์สิทธิ์ของพวกเขากำลังถูกรบกวน (Thompson and Garratt, 1934 : 442) นอกจากนี้อังกฤษยังแทรกแซงกิจการศาสนาและพิธีกรรมบางอย่างของคนอินเดีย โดยสั่งห้ามให้ยุติพิธีกรรมบางอย่าง เช่น พิธีสัตตี (Satee) การอนุญาตให้หญิงหม้ายแต่งงานใหม่ การห้ามการแต่งงานในเยาว์วัย การออกกฎหมายคุ้มครองคนที่เปลี่ยนมานับถือศาสนาคริสต์ เซอร์ชัยยิด อะห์หมัด ข่าน (Khan อ้างถึงใน Khan, 1983 : 34) กล่าวถึงเหตุการณ์นี้ว่า “เจ้าหน้าที่อังกฤษได้ให้ผู้บังคับบัญชาซึ่งเป็นคนอินเดียไปฟังการเผยแพร่ศาสนาคริสต์ของคณะมิชชันนารี” สิ่งเหล่านี้สร้างความไม่พอใจและความหวาดระแวงว่าอังกฤษมีเจตนาที่จะทำลายสังคมและศาสนาของชาวอินเดีย ปัจจัยเหล่านี้ดำเนินไปอย่างช้า ๆ แต่เป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่เหตุการณ์ในปี ค.ศ. 1857

3. ปัจจัยทางเศรษฐกิจ

เมื่ออังกฤษมีอำนาจในอินเดียพวกเขาได้ปรับปรุงระบบเศรษฐกิจในอินเดียเพื่อรองรับความต้องการทางด้านอุตสาหกรรมในอังกฤษ วัตถุประสงค์จากอินเดียถูกส่งไปยังอังกฤษด้วยราคาที่ต่ำมาก และวัตถุประสงค์จากอินเดียจะถูกแปรเปลี่ยนเป็นผลิตภัณฑ์ที่นำมาขายในอินเดียด้วยราคาที่สูง ชาฮาบาร์ (Chhabra, 1981 : 241) กล่าวเกี่ยวกับเหตุผลของการปฏิวัติอุตสาหกรรม-

กรรมว่า “การปฏิวัติอุตสาหกรรมในอังกฤษทำให้สินค้าอุตสาหกรรมจากอังกฤษในอินเดียมีมากขึ้นไป สินค้าเหล่านี้มีราคาถูกลงกว่าสินค้าที่ผลิตในอินเดียมาก ซึ่งส่งผลให้อุตสาหกรรมของคนอินเดียที่มีขนาดเล็กต้องปิดกิจการ” อังกฤษยังดำเนินนโยบายปฏิรูปที่ดินซึ่งสร้างความลำบากให้กับเจ้าของที่ดินเป็นอย่างมาก เพราะกฎการจ่ายภาษีที่ดินมีลักษณะเด็ดขาดไม่ผ่อนปรนต่อผู้ที่ขาดการชำระหนี้ ซึ่งผู้ที่ไม่สามารถชำระหนี้ได้จะถูกยึดที่ดิน เจ้าของที่ดินเหล่านี้หาทางออกในการชำระหนี้สินโดยการกู้เงินจากผู้ปล่อยเงินกู้ซึ่งเป็นการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าเท่านั้น เพราะเจ้าของที่ดินยังต้องแบกรับภาระหนี้สินซึ่งส่งผลให้ความเป็นอยู่ของพวกเขาตกต่ำลง ผลจากการปฏิรูประบบใหม่นี้สร้างปัญหาให้กับชาวนา ซามินดาร์³¹ ตาลุกดาร์³² (Talukdars) พวกเขาเหล่านี้ต้องสูญเสียที่ดินที่พวกเขาถือครองมาตั้งแต่รุ่นบรรพบุรุษ แม้แต่ชาวนาที่ไม่ได้ประโยชน์จากระบบนี้จะเห็นได้ในการต่อสู้ในปี ค.ศ. 1857 มีชาวนาจำนวนมากเข้าร่วมในการต่อสู้กับอังกฤษ (Ali, 1965 : 132) ดนัย ไชโยธา (2524 : 143) ได้แบ่งสาเหตุทางด้านเศรษฐกิจที่นำไปสู่เหตุการณ์ในปี ค.ศ. 1857 ดังนี้

1. รัฐบาลอังกฤษได้ประกาศเวนคืนที่ดินของพวกเจ้าของที่ดินบางคน ดังนั้นบริวารของเจ้าของที่ดินที่ถูกถอดออกจากตำแหน่งไม่มีงานทำ เกิดปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคมทั่วทุกแห่งในอินเดีย
2. รัฐบาลอังกฤษเลิกจ้างข้าราชการบริวารของพวกราชาที่ถูกโยกย้าย คนเหล่านี้กลายเป็นคนว่างงานซึ่งเป็นปัญหาทางเศรษฐกิจ
3. เมื่อ คัฟเวอลี่ แจคสัน (Coverly Jackson) เป็นหัวหน้ารับผิดชอบมาปกครองแคว้นอูฑ เขาเป็นคนที่ไม่เห็นอกเห็นใจผู้ใดและเป็นคนหยิ่งยะโส เขางดจ่ายเงินเบี้ยเลี้ยงและเงินบำนาญแก่ข้าราชการของกษัตริย์แห่งอูฑ เขายังได้ปลดทหารประจำการเมืองหลวงของแคว้นอูฑ ซึ่งทำให้ทหารดังกล่าวไม่มีงานทำและไม่มีรายได้เลี้ยงชีพ การกระทำดังกล่าวสร้างความไม่พอใจอย่างมากต่อประชาชนในแคว้นอูฑ

³¹ หมายถึง ผู้ครองที่ดินในสมัยโมกุล และยังหมายถึงผู้เก็บภาษีรายได้

³² หมายถึง ผู้เก็บภาษีระดับสูงในเบงกอล คล้ายกับซามินดาร์

4. ปัจจัยทางการทหาร

ความภาคภูมิใจและระเบียบวินัยของทหารซีปอยต่ออังกฤษลดลงเนื่องจากการปฏิรูปทางทหาร สังคม และศาสนา การปฏิรูปดังกล่าวส่งผลกระทบต่อความรู้สึกและพฤติกรรมของทหารซีปอย ในช่วง 30 ปีก่อนเหตุการณ์ในปี ค.ศ. 1857 เกิดการกบฏของทหารซีปอยขึ้นถึงสี่ครั้ง ทหารซีปอยเริ่มไม่มีระเบียบวินัยและไม่พอใจอังกฤษ โดยเฉพาะกองทัพเบงกอลซึ่งทหารส่วนใหญ่ถูกเกณฑ์มาจากมณฑลตะวันตกเฉียงเหนือถึง 151,361 นาย โดยประกอบด้วยคนฮินดูวรรณะสูง ราชบุตร มุสลิม ปาทาน และชาฎ ซึ่งเป็นทหารจากแคว้นอยู่ถึง 40,000 นาย (Chand, 1965 : 444) ทหารเหล่านี้เริ่มไม่พอใจต่อนโยบายของอังกฤษหลาย ๆ อย่าง เช่น ข้อจำกัดในการเลื่อนตำแหน่ง แม้ว่าทหารในกองทัพเบงกอลจะปฏิบัติหน้าที่อย่างน่าชื่นชม แต่โอกาสในการเลื่อนตำแหน่งของพวกเขากลับถูกจำกัด แม้ว่าทหารซีปอยหลายคนแสดงให้เห็นถึงความสามารถทางการทหาร แต่พวกเขาทราบดีว่าเงินเดือนและตำแหน่งที่พวกเขาจะได้รับหลังจากทำงานด้วยความภาคภูมิใจเป็นเวลามากกว่า 30 ปีไม่ได้ปกป้องพวกเขาจากการถูกเหยียดหยามจากนายทหารอังกฤษที่ได้รับการแต่งตั้งมาใหม่ นอกจากนี้ข้อจำกัดบางประการของทหารซีปอยสังกัดกองทัพเบงกอล คือ การไม่นิยมเดินทางไปรบหรือประจำการในต่างแดน เช่น พม่า จีนด์ และดินแดนโพ้นทะเล เพราะพวกเขาถือว่าการเดินทางข้ามน้ำข้ามทะเลผิดกฎหมายของระบอบวรรณะ แต่แทนที่รัฐบาลอังกฤษจะทำการปฏิรูปกองทัพพวกเขา กลับใช้วิธีสร้างกองทัพใหม่ขึ้นมาแทนที่โดยเกณฑ์พวกสิกข์ มุสลิมในปัญจาบ กูระชาเข้าเป็นทหารใหม่ ลอร์ด แคนนิงได้ออกพระราชบัญญัติเกณฑ์ทหารในปี ค.ศ. 1856 โดยที่ทหารที่เข้าประจำการใหม่ต้องสามารถเดินทางไปรบในต่างแดนได้ทันทีที่ได้รับคำสั่ง การกระทำดังกล่าวส่งผลให้ทหารซีปอยมองว่ากระทบต่อสิทธิของตนเอง (Thompson and Garratt, 1934 : 444) ทหารซีปอยเบงกอลเกรงว่ากองทัพที่เกณฑ์ใหม่จะมีสถานภาพสูงกว่าตนเอง นอกจากนี้ความแตกต่างของจำนวนทหารระหว่างทหารอังกฤษกับทหารซีปอยก็เป็นปัจจัยสำคัญ เพราะในอดีตมีทหารอังกฤษประจำการอยู่ประมาณ 36,000 นาย ในขณะที่ซีปอยมีจำนวนถึง 257,000 นาย³³ (Robert, 1929 : 434) ซึ่งเป็นจำนวนที่ไม่สมดุลในการถ่วงดุลอำนาจ ในขณะเดียวกันลักษณะการประจำการของทหารอังกฤษในอูฐ เดลี และบิฮาร์

³³ ซึ่งยังไม่รวมถึงตำรวจเมือง

ไม่เหมาะสมทางยุทธศาสตร์ เพราะมีจำนวนทหารที่ปอยจากเบงกอลเป็นทหารประจำการหลัก และมีอัตราส่วนถึง 25 : 1 เมื่อเทียบกับทหารอังกฤษ โดยประจำการอยู่บริเวณสถานที่เป็นจุดยุทธศาสตร์สำคัญ คือ เดลี อัลลาฮาบาด และอูธ ในขณะที่เดียวกันกองทัพอังกฤษที่ประจำการอยู่ที่เมืองดินาปุร³⁴ (Dinapur) มีเพียงแค่ 1 กองพัน มาจุมดาร์ ไชชาดรี และดัตตา (Majumdar, Raychaudhri and Datta, 1963: 775) กล่าวว่า “การที่กองทัพอังกฤษกำลังรบติดพันอยู่ในไครเมีย (Crimea) เปอร์เซีย และจีน สถานการณ์ดังกล่าวทำให้อังกฤษสูญเสียทรัพยากรจำนวนมาก ซึ่งทำให้ทหารที่ปอยเกิดความเชื่อว่าอังกฤษตกอยู่ในสถานการณ์ที่ลำบาก และกองทัพอังกฤษในอินเดียมีจำนวนน้อย ดังนั้นความมั่นคงและความปลอดภัยของอาณาจักรอังกฤษในอินเดียจึงต้องพึ่งพาทหารที่ปอย” ความแตกต่างของจำนวนทหารและการประจำการที่ไม่เหมาะสมมีส่วนทำให้ทหารที่ปอยคิดว่าอังกฤษต้องพึ่งพาทหารที่ปอยเป็นหลัก การผนวกอูธเข้าเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรอังกฤษก็เป็นสาเหตุสำคัญ เพราะทหารที่ปอยที่สังกัดกองทัพเบงกอลส่วนใหญ่ถูกเกณฑ์มาจากแคว้นอูธ ส่วนสาเหตุที่นำไปสู่เหตุการณ์ในปี ค.ศ. 1857 ในทันทีที่นั้นนักวิชาการส่วนใหญ่เชื่อว่าเป็นผลมาจากการนำปืนเล็กยาว (Enfield Rifle) ที่ผลิตจากประเทศอังกฤษมาใช้ในอินเดีย กระสุนปืนเล็กยาวนี้ทำด้วยน้ำมันซึ่งทำมาจากไขมันสัตว์ ซึ่งมีข่าวลือกันว่าทำมาจากไขมันวัวและหมูเพื่อดูหมิ่นมุสลิมและฮินดู แต่รัฐบาลอังกฤษปฏิเสธข้อกล่าวหาดังกล่าวและยังบังคับให้ทหารที่ปอยใช้ปืนเล็กยาวนี้ ซึ่งสร้างความไม่พอใจต่อทหารที่ปอยอย่างมากจนนำไปสู่การกบฏ คณะกรรมาธิการที่เมอร์ตได้เขียนรายงานว่า “เกิดความหวาดระแวงขึ้นอย่างมากในกองทัพที่ปอยซึ่งสามารถเป็นปัจจัยไปสู่การกบฏได้ เสียงเรียกร้องของการเลิกใช้ปืนเล็กยาวชนิดนี้ทำให้จิตวิญญาณของการต่อต้านนำไปสู่การกระทำ” (Thompson and Garratt, 1934 : 445) ความไม่พอใจต่อการใช้ปืนเล็กยาวนี้เปรียบเสมือนไฟที่ถูกจุดลงบนทุ่งหญ้าที่ชุ่มไปด้วยน้ำมันเชื้อเพลิง ซึ่งลุกลามไปทั่วอาณาเขตที่กว้างใหญ่ ดังนั้นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในปี ค.ศ. 1857 เกิดจากความไม่พอใจและความหวาดระแวงสงสัยของคนอินเดียต่อนโยบายและการปฏิบัติอังกฤษที่สั่งสมเป็นระยะเวลาช้านาน จนเกิดเป็นเหตุการณ์ในปี ค.ศ. 1857 ซึ่งเป็นเหตุการณ์นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงหลายประการในอินเดีย

³⁴ อยู่ระหว่างกัลกัตตากับอัลลาฮาบาด

สัญญาณบอกเหตุถึงความไม่สงบปรากฏขึ้นเป็นครั้งแรกในวันที่ 29 มีนาคม ค.ศ.1857 เมื่อเกิดการกบฏขึ้นที่เมืองบาร์คปุร์ (Barrackpur) และเมืองเบิรฮัมปุร์ (Berhampur) ในเบงกอล แต่เหตุการณ์ไม่รุนแรงมาก พวกกบฏถูกปราบอย่างรวดเร็ว แต่ในวันที่ 10 เมษายน ค.ศ. 1857 ทหารซีปอยที่ประจำการอยู่ที่เมรัตได้ก่อกบฏขึ้น ทหารซีปอยได้บุกเข้าปล้นยักโทษในคุกหลายแห่ง และได้สังหารนายทหารอังกฤษหลายคน หลังจากนั้นพวกทหารที่ก่อกบฏได้เดินทางมุ่งหน้าไปยังเมืองเดลี นายพลฮิววิต (General Hewitt) ผู้บังคับบัญชากองทัพที่เมืองเมรัตไม่ได้ดำเนินการใด ๆ ที่จะปราบพวกทหารซีปอยที่ก่อกบฏ ทอมสัน และ การราต (Thompson and Garratt, 1934 : 447) กล่าวว่า “มีทหารอังกฤษประจำการอยู่ที่เมืองเมรัต 2 กองซึ่งมีทั้งทหารราบ ทหารม้า และทหารปืนใหญ่บางส่วนโดยมีนายพลฮิววิตเป็นผู้บังคับบัญชา เขาเป็นผู้ที่สมควรจะได้รับการตำหนิมากที่สุดเพราะไม่ยอมส่งทหารไปยังเดลีก่อนที่ทหารที่ก่อกบฏจะตั้งตัวได้” ทหารที่ก่อกบฏได้ยึดเดลีและยกให้จักรพรรดิบาฮาดูร์ ซาห์ที่ 2 ขึ้นเป็นผู้นำในการต่อสู้ หลังจากนั้นก็สังหารชาวยุโรปที่อาศัยอยู่ในเดลีจำนวนมาก การต่อสู้ได้ขยายวงออกไปยังเมืองอื่น ๆ ที่สำคัญ คือ เมืองนาซีราบาดในราชปูตানা (Nasirabad) เมืองบาเรลลีในโรฮิลคานด์ (Baeilly) เมืองคานปูร์และเมืองลัคเนาในอุฑ เมืองพาราณสีในบิฮาร์ เมืองชานสี ส่วนศูนย์กลางการต่อสู้ที่สำคัญจำกัดอยู่ที่เมืองเดลี เมืองลัคเนา เมืองชานสี และเมืองคานปูร์ ซึ่งเมืองทั้งสี่กลายเป็นศูนย์กลางในการต่อสู้ ผู้นำการต่อสู้ที่สำคัญคือ อะห์หมัด อุลเลาะ³⁵ (Ahmad Ullah) นานา ซาฮิบ ราว ซาฮิบ³⁶ (Rao Sahib) ไฟโรส ซาห์³⁷ (Firoz Shah) ตันเตีย โตปี³⁸ (Tantia Topi) รานี ลักสมิ บัย คัน-วัวร์ สิงห์³⁹ (Kanwar Singh)

เมืองเดลีเป็นเมืองแรกที่กลายเป็นศูนย์กลางการต่อสู้ หลังจากการกบฏในเมรัต ทหารซีปอยที่ก่อกบฏได้ยกทัพมายังเมืองเดลีและประกาศให้จักรพรรดิบาฮาดูร์ ซาห์ที่ 2 เป็นผู้นำ ซึ่งพระองค์เป็นจักรพรรดิโมกุลที่เปรียบเสมือนศูนย์รวมของมุสลิมในอินเดียและมี

³⁵ ที่ปรึกษาชาวดีตราชาแห่งอุฑ

³⁶ หลานของนานา ซาฮิบ

³⁷ พระญาติของจักรพรรดิบาฮาดูร์ ซาห์ที่ 2

³⁸ นายพลของนานา ซาฮิบ

³⁹ ชาวราชปูตที่ถูกอังกฤษยึดที่ดิน

อำนาจอันชอบธรรมในการเป็นผู้นำสูงสุดในอินเดีย มาอินุคติน ชาน (Khan, 1984 : 36) กล่าวว่า “คนอินเดียยังคงให้ความสำคัญต่อจักรพรรดิโมกุล และยิ่งเห็นใจจักรพรรดิโมกุลมากยิ่งขึ้นเมื่อพวกเขาตกอยู่ภายใต้การปกครองของต่างชาติ (อังกฤษ) เหตุผลสนับสนุนความคิดดังกล่าวจะเห็นได้จากการต่อสู้ที่เกิดขึ้นในปี ค.ศ. 1857 จักรพรรดิบาฮาदुर ซาห์แห่งโมกุลกลายเป็นผู้นำในการต่อสู้” ที่เมืองคานปูร์ นานา ซาฮิบประกาศตนเองเป็นเนปชัวร์และเป็นผู้นำในการต่อสู้กับอังกฤษ กองทัพของนานา ซาฮิบได้ล้อมกองทหารของเซอร์ ฮิว วิลเลอ์ (Sir Hugh Wheeler) ซึ่งมีทหารประมาณ 400 นาย พร้อมด้วยผู้หญิงและเด็กตั้งแต่วันที่ 8-26 มิถุนายน วิลเลอ์ยอมจำนนในวันที่ 27 มิถุนายน ค.ศ. 1857 โดยได้รับการประกันว่าจะได้รับความปลอดภัยในการเดินทางไปยังเมืองอัลลาฮาบาด แต่ทหารอังกฤษที่ยอมจำนนถูกสังหารเกือบหมดบริเวณริมฝั่งแม่น้ำ ส่วนผู้หญิงและเด็กประมาณ 211 คนถูกสังหารเช่นกันตามคำสั่งของนานา ซาฮิบในวันที่ 15 กรกฎาคม ค.ศ. 1857 กองทัพอังกฤษภายใต้เฮลพลอค (Havelock) เข้ายึดเมืองคานปูร์หลังจากโศกนาฏกรรมครั้งนั้นเพียง 1 วัน แต่หลังจากที่กองทัพอังกฤษยกทัพต่อไปยังลัคเนา นานา ซาฮิบพร้อมกับทหารกวาเลียร์เข้ายึดเมืองคานปูร์อีกครั้ง ที่เมืองลัคเนาทหารซีปอยได้ทำการปิดล้อมกองทหารของเซอร์ เฮนรี ลอเรนส์ (Sir Henry Lawrence) ซึ่งมีทหารประมาณ 1,000 นายพร้อมกับทหารซีปอยที่ยังภักดีอีก 700 นาย ส่วนที่เมืองชานสีรานีแห่งชานสีพร้อมกับประมาณ 11,500 นาย⁴⁰ ทำการต่อสู้กับอังกฤษในภาคกลางของอินเดีย ส่วนเมืองอื่นจะเป็นการต่อสู้ในลักษณะของสงครามกองโจร เช่น กันวาร์ สิงห์ (Kanwar Singh) ได้ทำการรวบรวมทหารซีปอยที่เมืองดินาปูท่าสงครามกองโจรในบิฮาร์

อย่างไรก็ตามแม้ว่าการต่อสู้จะขยายวงกว้างออกไป แต่ก็จำกัดอยู่เฉพาะดินแดนทางตอนเหนือ⁴¹ และไม่ได้ส่งผลกระทบต่อดินแดนภายใต้การปกครองของอังกฤษในส่วนอื่น ๆ เช่น ปัญจาบ เบงกอล และดินแดนทางตอนใต้ของอินเดีย ในการต่อสู้กองทัพของฝ่ายอินเดียจะรวมกันอยู่ที่เมืองเดลีและเมืองลัคเนา แต่ไม่มีการเตรียมการป้องกันสำหรับเมืองอื่นที่อยู่ภายใต้ควบคุม นอกจากนี้ลักษณะของการทำสงครามเป็นการตั้งรับโดยไม่มีการรุก ซึ่งยุทธ-

⁴⁰ ซึ่งประกอบด้วยพวกบันเดิลส์ (Bundelas) เวลียตี (Velaitees) และทหารซีปอย

⁴¹ หรือบริเวณรัฐอุตตรประเทศและบิฮาร์ในปัจจุบัน

วิธีดังกล่าวทำให้อังกฤษสามารถตั้งตัวและเตรียมการโต้กลับได้ หลังจากเดือนกันยายน อังกฤษทำสงครามอย่างเป็นทางการอย่างเป็นระบบมีการปฏิบัติการอย่างเป็นทางการเป็นระเบียบและประสานงานกัน อย่างดี เซอร์ คอลลิน แคมป์เบล (Sir Collin Campbel) ปฏิบัติการในอูฐและมณฑลทาง ตะวันตกเฉียงเหนือ เซอร์ ฮิว โรส (Sir Hugh Rose) ปฏิบัติการในอินเดียตอนกลาง ผู้พันเกรทเทด (Colonel Greathed) และนายพลวิทลอค (General Whitlock) คอยให้ความช่วยเหลือ กองทัพอังกฤษเริ่มกลับมาเป็นฝ่ายตอบโต้และปราบปรามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ก่อนที่ อังกฤษจะยกทัพเข้าโจมตีเดลีพวกเขาได้ปราบปรามผู้ต่อต้านในเมืองนาชิราบาด เมืองบาเรลลี เมืองเบนาร์ส และบิฮาร์ ในวันที่ 8 มิถุนายนกองทัพอังกฤษจากเมืองอัมบาลา (Ambala) พร้อมกับกองกำลังบางส่วนจากเมวัตต์เข้ายึดเนินเขานอกเมืองเดลีหลังจากมีชัยในการสู้รบที่ เมืองบัดลี ซารี (Badli Sari) ในขณะเดียวกันเซอร์ จอห์น ลอเรนซ์ (Sir John Lawrence) ส่ง กองทัพจากปัญจาบภายใต้การบัญชาการของ นิโคลสัน (Nicholson) มาสมทบ กองทัพ อังกฤษเข้าโจมตีเมืองเดลีอย่างต่อเนื่อง ทหารอังกฤษสามารถตีฝ่าแนวป้องกันทางด้านประ แคชเมียร์ (Kashmir Gate) เข้าไปในเมืองเดลีได้ใน วันที่ 14 กันยายน ค.ศ. 1858 หลังจาก การสู้รบนานถึง 6 เดือนจักรพรรดิบาฮาดูร์ ซาห์ที่ 2 ถูกคุมขังที่สุสานฮูมาเยน (Tomb of Humayun) พระองค์ถูกกล่าวหาว่าให้การช่วยเหลือและสนับสนุนพวกกบฏและยังประกาศ ตนเองเป็นพระมหากษัตริย์แห่งอินเดียและทำสงครามกับอังกฤษ (Spear, 1951 : 223) ซึ่ง ต่อมาในเดือนตุลาคม ค.ศ. 1858 พระองค์ถูกเนรเทศไปอยู่ที่ย่างกุ้งจนกระทั่งพระองค์สิ้น พระชนม์ในปี ค.ศ. 1862 กองทัพอังกฤษที่สามารถยึดเมืองเดลีได้อย่างสมบูรณ์ และได้ สังหารชาวเมืองจำนวนมาก มาฮินุดดีน ข่าน (Khan อ้างถึงใน Spear, 1951 : 218) รายงาน ว่า “ในเมืองชีวิตของผู้ชายไม่มีความปลอดภัย ผู้ชายที่มีร่างกายสมบูรณ์ถือว่าเป็นกบฏและ ถูกฆ่า” ชาวเมืองที่เป็นผู้ชายที่ยังไม่ได้หลบหนีออกนอกเมืองถูกสังหารอย่างทารุณ ชาวเมือง ทั้งหมดที่ถูกพบในกำแพงเมืองเมื่อทหารอังกฤษเข้าไปจะถูกแทงตายด้วยดาบปลายปืน แม้ แต่ผู้ที่ยอมจำนนก็ไม่มีหลักประกันของความปลอดภัย ส่วนที่เมืองลัคเนาเซอร์ คอลลิน แคมป์เบลยกทัพมาปราบพวกที่ทำการต่อสู้กับอังกฤษในอูฐและโรฮิลคานด์ กองทัพอังกฤษ ได้รับการช่วยเหลือจากกองทัพเนปาล จักร บาสาดูร์แห่งเนปาลพร้อมด้วยทหารภูษายกทัพมา สมทบกับแคมป์เบล กองทัพอังกฤษสามารถยึดครองลัคเนาได้ในวันที่ 21 มีนาคม ค.ศ. 1858 หลังจากควบคุมสถานการณ์ในเมืองลัคเนาได้แล้วกองทัพอังกฤษปฏิบัติการต่อในอูฐ และโรฮิลคานด์โดยขับไล่ คาม บาสาดูร์ ข่าน (Kham Bahadur Khan) ออกจากเมืองบา-

เรลลีในเดือนมีนาคม ค.ศ. 1858 การต่อสู้ในอุธดำเนินไปจนถึงปลายปีก่อนที่จะสิ้นสุดลงด้วยผู้นำและผู้ที่เกี่ยวข้องในการต่อสู้กับอังกฤษหลบหนีข้ามพรมแดนไปยังเนปาล ส่วนในภาคกลางของอินเดียหลังจากที่ตันเตีย โตปี (Tantia Topi) ปราชัยในการการสู้รบกับเซอร์ คอลลิน แคมป์เบลในวันที่ 6 ธันวาคม ค.ศ. 1857 เขาได้ยกทัพไปร่วมกับรานีลัคศมี บัยแห่งขานสีเซอร์ ฮิว โรสยกทัพมายังเมืองขานสีในวันที่ 21 มีนาคม ค.ศ. 1858 กองทัพอังกฤษมีชัยเหนือกองทัพของตันเตีย โตปีบริเวณริมฝั่งแม่น้ำเบทวา (Betwa) และยึดเมืองขานสีได้ในวันที่ 3 พฤษภาคม ตันเตีย โตปีพร้อมกับรานีลัคศมี บัยยกทัพหนีไปยังเมืองกวาเลียร์ ซึ่งกองทัพของซินเจียเข้าร่วมกับตันเตีย โตปีต่อสู้กับอังกฤษ โรสมองว่าการลุกฮือของมาราธาเป็นอันตรายอย่างใหญ่หลวง เขาพยายามปราบตันเตีย โตปีและรานีให้ได้อย่างรวดเร็วและเด็ดขาด ซึ่งเขาทำได้สำเร็จกองทัพอังกฤษมีชัยเหนือกองทัพของตันเตีย โตปีและรานีที่เมืองโมราร์ (Morar) และเมืองโคตาร์ (Kotah) หลังจากนั้นกองทัพอังกฤษก็เข้ายึดเมืองกวาเลียร์ในวันที่ 20 มิถุนายน ค.ศ. 1858 รานีเสียชีวิตในการต่อสู้ ส่วนตันเตีย โตปีถูกจับตัวในขณะที่หลบหนีและถูกแขวนคอในฐานะกบฏ อังกฤษสามารถปราบพวกที่ทำการต่อสู้กับอังกฤษได้อย่างเด็ดขาดและสามารถฟื้นฟูความสงบในอินเดียได้

การต่อสู้ที่เกิดขึ้นจบลงด้วยความพ่ายแพ้และความล้มเหลวของฝ่ายต่อต้านอังกฤษ สาเหตุที่สำคัญของความพ่ายแพ้คือการขาดความเป็นเอกภาพในการต่อสู้ การต่อสู้ที่เกิดขึ้นแม้จะขยายวงกว้างและครอบคลุมเมืองสำคัญ แต่การต่อสู้จำกัดอยู่แค่ดินแดนทางตอนเหนือและดินแดนบางส่วนในภาคกลางของอินเดีย และไม่ได้ขยายไปยังส่วนอื่น ๆ ของอินเดีย ผู้นำและรัฐบุรุษในอินเดียบางคนยังคงภักดีต่ออังกฤษและไม่ได้เข้าร่วมในการต่อสู้ครั้งนี้ อาทิเช่น เซอร์ ซาร์ จัง (Sir Salar Jang) เสนาบดีแห่งไฮเดอราบาด เบกุมแห่งโบपाल จัง บาฮาดูร์แห่งเนปาล (Jang Bahadur) เสนาบดีแห่งเนปาล เซอร์ ดินการ์ ราว (Sir Dinkar Rao) เสนาบดีแห่งกวาเลียร์ นะวาบแห่งรัมปูร์ (Nawab of Rampur) รานัล (Rannal) มูราดาบาด (Muradabad) และดักคา (Dacca) พวกเขาเหล่านี้ยังคงรักภักดีต่ออังกฤษ ส่วนมุสลิมในปัญจาบได้เข้าร่วมกับพวกสิกข์ช่วยเหลืออังกฤษ มุสลิมจากเฝ้าโคฮัต (Kohat) เข้าร่วมเป็นกองหนุนของกองทัพอังกฤษ ส่วนมุสลิมในเบงกอลหนึ่งเฉยต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น นอกจากนี้ยังไม่มีเอกภาพในการต่อสู้และการประสานงานกันในหมู่ผู้นำที่ต่อสู้กับอังกฤษ ผู้นำแต่ละคนต่างต่อสู้ด้วยวิธีการที่แตกต่างกันและไม่มีจุดมุ่งหมายที่เป็นเอกภาพต่างต่อสู้

เพื่อผลประโยชน์ของตนเอง ดังนั้นการขาดผู้นำที่อำนาจสูงสุดในการต่อสู้ครั้งจึงเป็นสาเหตุที่สำคัญอีกสาเหตุหนึ่งของความพ่ายแพ้ หลังจากอังกฤษได้ปราบปรามการต่อต้านที่เกิดขึ้นได้แล้ว ผู้เคราะห์ร้ายที่ตกเป็นเหยื่อของการแก้แค้น คือ มุสลิมซึ่งอังกฤษมีทัศนคติและมองว่าเป็นผู้นำในการต่อสู้และต้องเป็นผู้รับผิดชอบต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เมตคัลเฟ (Metcalf, 1965 : 298 อ้างถึงใน Hardy, 1972 : 62) พูดถึงทัศนคติของอังกฤษในปี ค.ศ. 1857 ว่า “จุดประกายแรกของความไม่พอใจเป็นที่ยอมรับกันดีว่าเกิดขึ้นในทหารซีปอยอินดูซึ่งกลัวการละเมิดวรรณะของพวกเขา แต่หลังจากนั้นมุสลิมได้ขยายความไม่พอใจออกเป็นวงกว้างและขึ้นเป็นผู้นำในการเคลื่อนไหว พวกเขามองว่าความไม่พอใจทางศาสนาเหล่านี้เป็นการนำไปสู่อำนาจทางการเมือง ในความคิดเห็นของอังกฤษมองว่าเหตุการณ์ครั้งนี้เป็นการยุยงของมุสลิม และการเป็นผู้นำของมุสลิมก็เปลี่ยนการกบฏไปสู่การสมรู้ร่วมคิดทางการเมือง ซึ่งมีจุดมุ่งหมายที่จะทำลายอำนาจของอังกฤษในอินเดีย” ไรเกส (Raiges, 1858 : 158 อ้างถึงใน Hardy, 1972 : 62) เขียนด้วยความโกรธแค้นว่า “มุสลิมเป็นปรปักษ์ต่ออังกฤษ กลุ่มสาวกของศาสดาจอมปลอมต่างยินดีที่จะเชื่อว่าภายใต้การนำของจักรพรรดิโมกุลแห่งเมืองเดลีจะทำให้พวกเขากลับมามีอำนาจได้อีกครั้ง ความโกรธแค้นของพวกเขาที่มีต่อคริสเตียนนั้นลึกซึ้งมาก ซึ่งพวกเขาเร่งรีบที่จะทำลายอำนาจของคริสเตียน” มัวร์ (Muir, 1902 : 258 อ้างถึงใน Hardy, 1972 : 62) ผู้แต่งหนังสือ “ชีวประวัติศาสดามุฮัมมัด” และ “เคาะลีฟะฮ์ การกำเนิดเสื่อมโทรม และล่มสลายของเคาะลีฟะฮ์” ซึ่งเขาเป็นผู้สนับสนุนแนวคิดที่ว่า มุสลิมถือดาบในมือหนึ่งและกุรอานในอีกมือหนึ่ง ได้เขียนถึงน้องชายเขาในเดือนตุลาคม ค.ศ. 1857 ว่า “ในขณะที่มุสลิมคิดว่าพวกเขามีโอกาสที่จะประสบความสำเร็จครั้งสุดท้ายได้ดำเนินการทรยศอย่างเปิดเผยที่เมืองอาลีเกิร์ (Allygur) พวกเขาคิดว่าถึงเวลาที่จะต่อสู้แล้ว พวกเขาได้บังคับให้ชาวฮินดูเข้ารับอิสลามจำนวนมาก พวกเขาทำทนายรัฐบาลของเราในลักษณะที่เลวร้าย ความรู้สึกในอดีตของการทำสงครามเพื่อศาสนาได้ฟื้นคืนกลับมาตั้งในสมัยเคาะลีฟะฮ์สี่คนแรก” ดังนั้นอังกฤษจึงดำเนินมาตรการแก้แค้นที่รุนแรงต่อมุสลิม เนห์รู (Nehru อ้างถึงใน Hardy, 1972 : 70) กล่าวในอัตชีวประวัติของท่านว่า “อังกฤษดำเนินมาตรการรุนแรงต่อมุสลิมมากกว่าฮินดู” รัสเซล (Russell, 1860 : 73-4 อ้างถึงใน Hardy, : 70) แสดงให้เห็นถึงความเกลียดชังของอังกฤษต่อมุสลิมในอินเดียว่า “ชาวมุสลิมในอินเดียสร้างความรำคาญให้กับพวกเราอย่างมาก และยังมีส่วนร่วมในการเป็นศัตรูกับเรา ความเป็นศัตรูของเราที่มีต่อมุสลิมรุนแรงกว่าที่เรามีกับพวกบรูชาควิระและวิษณุ พวกมุสลิมเป็นอันตรายต่อการปกครอง

ของเราอย่างมาก” นางเซาเดอร์ (Sauders, n.d. : 187 อ้างถึงใน Spear, 1951 : 218) กล่าวว่า “คนอินเดียที่ถูกรับจะถูกล้างโดยทหารอังกฤษ ทหารไม่อยู่ในระเบียบและไร้ซึ่งคุณธรรมเพราะทรัพย์สินที่ปล้นมาได้จำนวนมาก และปริมาณสุราที่พวกเขาค้นพบในร้านค้าของคนยุโรปในเมืองเดลี” ทหารอังกฤษโกรธแค้นต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างมาก การแก้แค้นของพวกเขาเต็มไปด้วยความทารุณโหดร้ายพอ ๆ กันหรือมากกว่าสิ่งที่เกิดขึ้น การลงโทษและการแก้แค้นของพวกเขาเป็นการดูถูกความรู้สึกทางศาสนาของเหยื่อผู้พ่ายแพ้ ซึ่งผู้ก่อเหตุมีสิทธิที่จะได้รับการประหารในลักษณะของอารยะโดยที่ไม่จำเป็นที่จะต้องทำร้ายความรู้สึกทางศาสนาของผู้ที่ก่อเหตุ (Qureshi, 1962 : 195) นอกจากการลงโทษที่โหดร้ายทารุณต่อผู้ก่อเหตุแล้วยังมีการดูหมิ่นสถานที่สำคัญทางศาสนา ซึ่งนายกรัฐมนตรีพัลเมสตัน (Palmerston (letter), 1857 อ้างถึงใน Hardy, 1972 : 71) มีจดหมายไปยังลอร์ด แคนนิงว่า “สิ่งก่อสร้างพลเรือนที่เป็นของมุสลิมควรจะถูกทำลายลงโดยไม่คำนึงถึงคุณค่าของความเก่าแก่หรือความสวยงามทางด้านสถาปัตยกรรม” มีการเรียกร้องให้ทำลายสิ่งก่อสร้างทั้งหมดในเดลี โดยเฉพาะสิ่งก่อสร้างของมุสลิม เช่นญามาอะฮ์มัซยิด (Jama Masjid) ซึ่งเป็นที่มั่นของการต่อสู้กลายเป็นศูนย์กลางของการแก้แค้น ญามาอะฮ์มัซยิดถูกยึดครองและใช้เป็นค่ายทหารของอังกฤษ อังกฤษยังไม่อนุญาตให้มัซยิดดังกล่าวอยู่ภายใต้การดูแลของมุสลิมจนกระทั่งอีกห้าปีต่อมาจึงถูกส่งมอบคืนให้คณะกรรมการมุสลิม (Spear, 1951 : 220) ฟาเตห์ปุร์มัซยิด (Fatehpuri Masjid) ซึ่งใหญ่เป็นอันดับสองในเดลีถูกใช้ให้เป็นค่ายทหาร การกระทำของอังกฤษต่อมุสลิมนอกจากความรุนแรง โหดร้ายและทารุณแล้ว พวกเขายังดูหมิ่นสถานที่สำคัญทางศาสนาด้วย

เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในปี ค.ศ. 1857 ถือว่าเป็นจุดเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในประวัติศาสตร์อินเดีย เพราะเป็นการถ่ายโอนอำนาจจากบริษัทอินเดียตะวันออกของอังกฤษไปยังกษัตริย์แห่งอังกฤษทั้งในทางทฤษฎีและทางปฏิบัติ (Powell-Prince, 1955 : 559) พระราชบัญญัติ “Act for the Better Government of India” ถูกประกาศใช้ในวันที่ 2 สิงหาคม ค.ศ. 1858 ซึ่งส่งผลให้การปกครองร่วมกันระหว่างรัฐบาลอังกฤษ⁴² และบริษัทอินเดียตะวันออก

⁴² ก่อนปี ค.ศ. 1858 หน่วยการปกครองของอินเดียของรัฐบาล เรียกว่า สภาควบคุม (Board of Control) มีหน้าที่ควบคุมดูแลการบริหารของบริษัท หน่วยบริหารนี้มีประธาน (President) เป็นผู้ควบคุมการปกครอง ส่วนหน่วย

ของอังกฤษยุติลง กษัตริย์แห่งอังกฤษทรงสถาปนาการปกครองเอง แม้อยู่หลังจากปี ค.ศ. 1857 ไปกษัตริย์แห่งอังกฤษเป็นเพียงหัวหน้าแต่เพียงในนาม เพราะการปกครองที่แท้จริงอยู่ในอำนาจของรัฐบาลและคณะรัฐมนตรี เมื่อมีการโอนอำนาจจากบริษัทไปขึ้นต่อกษัตริย์ รัฐมนตรีว่าการอินเดียก็ได้รับการแต่งตั้งขึ้น รัฐมนตรีว่าการอินเดียมีสมาชิก 15 คน ในสภาอินเดียทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาและให้คำแนะนำแก่รัฐมนตรีว่าการอินเดีย ข้าหลวงใหญ่หรืออุปราชอยู่ภายใต้คำแนะนำของรัฐมนตรีว่าการอินเดียและสภาของเขา ในช่วงเวลานี้อินเดียถูกแบ่งออกเป็นรัฐตามการเมือง และดินแดนอารักขาของอังกฤษ ในด้านความสัมพันธ์กับรัฐอินเดียนั้น หัวหน้ารัฐบาลอินเดียเรียกว่า “อุปราช”⁴³ ส่วนในด้านความสัมพันธ์กับดินแดนอารักขาของอังกฤษ หัวหน้ารัฐบาลเรียกว่า ข้าหลวงใหญ่ (दन्य षययोठा, 2524 : 152) พระราชบัญญัติฉบับนี้เป็นการสิ้นสุดกระบวนการที่เริ่มขึ้นโดยพระราชบัญญัติปกครองอินเดียโดยพิตตีในปี ค.ศ. 1784 จากปี ค.ศ. 1784 การปกครองของกษัตริย์อังกฤษที่เกี่ยวข้องกับการในอินเดียได้พัฒนาอย่างช้า ๆ ในขณะที่อำนาจของสภาผู้ช่วยการถูกบั่นทอนลงนับตั้งแต่พระราชบัญญัติปกครองอินเดีย ค.ศ. 1853 (Chhabra, 1981 : 257) ดังนั้นจึงเป็นการสิ้นสุดของบริษัทอินเดียตะวันออกของอังกฤษและราชวงศ์โมกุลแห่งอินเดีย อินเดียอยู่ภายใต้การปกครองโดยตรงของกษัตริย์แห่งอังกฤษ⁴⁴

บริหารของบริษัทอินเดียตะวันออกของอังกฤษเรียกว่า สภาผู้ช่วยการ (Court of Directors) ประกอบด้วย คณะผู้ช่วยการของบริษัท

⁴³ แทนตำแหน่งข้าหลวงใหญ่

⁴⁴ ในขณะนั้นคือพระราชินีวิกตอเรีย